

Article history:

Received: 6 June 2024

Received in revised form: 26 August 2024

Accepted: 26 October 2024

Published online: 18 March 2025

Studying the Situation of Iranian Football Referees with the Countries of Brazil, Spain and America

Esmail Dolatyari

Corresponding Author, PhD of Sport Management, Faculty of physical education and sport sciences, Allameh Tabataba'i University, , Tehran, Iran. E-mail: esmail.dolatyari@yahoo.com

Javad Shahlaee Bagheri

Department of Sport Management, Faculty of physical education and sport sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: javadshahlaee@gmail.com

Sara keshkar

Department of Sport Management, Faculty of physical education and sport sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran. E-mail: keshkar@atu.ac.ir

Farhad kalantari

MSc of Sport Management, Faculty of Physical Education and Sport Sciences, University of Tabriz, Tabriz, Iran. E-mail: f.kalantari1353@gmail.com

Article Info

Article type:

Research Article

Keywords:

comparative study,
football,
professional sports,
selected countries,
status of referees

ABSTRACT

Introduction: The purpose of the research was a comparative study of the refereeing of professional football in Iran with the countries of Brazil, Spain and America.

Methods: The research is qualitative with a comparative approach. The selected countries were selected in a purposive way and on the basis of having a higher professional league level based on the ranking of reliable sources as the matching level. The data has been collected through library documents, searching in the global networks, reports and scientific articles and compared in the form of Beredy's model.

Results: The results showed that all countries have set the minimum age for referee. Iran pays the lowest and Spain the highest wages to their referees. Spain, along with the United States, has full-time referees. Despite having only one 16-team professional league in its football structure, Iran has organized the most referees (32) and assistant referees (55) to judge in that league, which itself has caused the referees to judge reach less. The only structure of the American football league is not designed based on promotion and relegation, and the highest level of referees with 7 levels is related to America. The youngest (25 years) and most experienced (52 years) referees in the league are from Brazil. Also, only referees of this country have been able to judge at all levels of the World Cup. Iran has the lowest (22) and Brazil the highest (46) international referees and assistant referees, and only Iran does not have a VAR assistant referee.

Conclusion: In general, the referees of the Premier League do not have suitable conditions in various departments, including matters related to wages, facilities and welfare support (such as facilities and insurance) compared to other countries, so this issue can affect the process the growth of refereeing in quantitative and qualitative aspects will be damaged. Therefore, it is necessary to take advantage of the experience of the selected countries and model them properly by the managers of the football field in order to overcome the prevailing problems and move in the direction of progress and professionalization of refereeing in the country's football.

Cite this article: dolatyari, E. , Shahlaee Bagheri, S. B. , keshkar, S. and kalantari, F. (2025). Studying the Situation of Iranian Football Referees with the Countries of Brazil, Spain and America. *New Approaches in Sports Mmanagement*, 12(47), 81-101. doi: 10.22034/ntsmj.2025.2031382.1050

Publisher: Iranian Scientific Association of Sports Management

Extended Abstract

Introduction

Since football referees, like players and coaches, are one of the main and influential elements in holding matches, especially in the Premier League, therefore, the purpose of the research was a comparative study of the refereeing of professional football in Iran with the countries of Brazil, Spain and America.

Methods

The research is qualitative with a comparative approach. The selected countries were selected in a purposive way and on the basis of having a higher professional league level based on the ranking of reliable sources as the matching level. The data has been collected through library documents, searching in the global networks, reports and scientific articles and compared in the form of Beredy's model.

Results

The results showed that all countries have set the minimum age for referee. Iran pays the lowest and Spain the highest wages to their referees. Spain, along with the United States, has full-time referees. Despite having only one 16-team professional league in its football structure, Iran has organized the most referees (32) and assistant referees (55) to judge in that league, which itself has caused the referees to judge reach less. The only structure of the American football league is not designed based on promotion and relegation, and the highest level of referees with 7 levels is related to America. The youngest (25 years) and most experienced (52 years) referees in the league are from Brazil. Also, only referees of this country have been able to judge at all levels of the World Cup. Iran has the lowest (22) and Brazil the highest (46) international referees and assistant referees, and only Iran does not have a VAR assistant referee.

Conclusion

In general, the referees of the Premier League do not have suitable conditions in various departments, including matters related to wages, facilities and welfare support (such as facilities and insurance) compared to other countries, so this issue can affect the process the growth of refereeing in quantitative and qualitative aspects will be damaged. Therefore, it is necessary to take advantage of the experience of the selected countries and model them properly by the managers of the football field in order to overcome the prevailing problems and move in the direction of progress and professionalization of refereeing in the country's football.

Keywords: comparative study, football, professional sports, selected countries, status of referees.

Conflict of interest

The author(s) of the article declare that they have completely avoided publishing ethics, including plagiarism, misconduct, falsification of data, or duplicate submission and publication, in relation to the publication of the presented article. Also, there are no commercial interests in this regard, and the authors have not received any money for presenting their work. The responsible author declares the originality of its content on behalf of other authors. He also declares that this work has not been published elsewhere and has not been submitted to another publication at the same time.

مطالعه وضعیت داوران فوتبال ایران با کشورهای برزیل، اسپانیا و آمریکا

نویسنده مسئول، دکتری مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران.
رایانامه: esmail.dolatyari@yahoo.com

گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. رایانامه:
javadshahlaee@gmail.com

گروه مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه علامه طباطبایی، تهران، ایران. رایانامه:
keshkar@atu.ac.ir

کارشناسی ارشد مدیریت ورزشی، دانشکده تربیت بدنی و ورزش علوم، دانشگاه تبریز، تبریز، ایران. رایانامه:
f.kalantari1353@gmail.com

اسماعیل دولتیاری

جواد شهلائی باقری

سارا کشر

فرهاد کلانتری

چکیده

اطلاعات مقاله

مقدمه: هدف پژوهش، مطالعه تطبیقی داوران فوتبال حرفه‌ای ایران با کشورهای برزیل، اسپانیا و آمریکا بود. تحقیق از نوع کیفی با رویکرد تطبیقی است.

روش: کشورهای منتخب به شکل هدفمند و بر مبنای برخورداری از سطح لیگ حرفه‌ای بالاتر براساس رتبه‌بندی منابع معتبر به عنوان سطح تطبیق انتخاب شدند. داده‌ها از طریق اسناد کتابخانه‌ای، جستجو در شبکه‌های جهانی، گزارش‌ها و مقاله‌های علمی جمع‌آوری و در قالب الگوی پردی توصیف، تفسیر، هم‌جوار و مقایسه گردیده است.

یافته: نتایج نشان داد همه کشورها حداقل سن برای داور شدن تعیین نموده‌اند. ایران پایین‌ترین و اسپانیا بالاترین دستمزد را به داوران خود می‌پردازند. اسپانیا به همراه آمریکا داوران تمام وقت در اختیار دارند. ایران با وجود داشتن تنها یک لیگ حرفه‌ای ۱۶ تیمی در ساختار فوتبال خود، اما بیشترین داوران (۳۲) و کمک‌داوران (۵۵) را جهت قضاوت در آن لیگ سازمان‌دهی کرده است که خود این مسئله باعث گردیده تا به داوران قضاوت کمتری برسد. تنها ساختار لیگ فوتبال آمریکا براساس صعود و سقوط طراحی نشده و بالاترین سطح‌بندی داوران با ۷ طبقه مربوط به آمریکا است. جوان‌ترین (۲۵ سال) و با تجربه‌ترین (۵۲ سال) داوران لیگ مربوط به برزیل است. همچنین تنها داوران این کشور تاکنون توانسته‌اند در تمامی سطوح جام جهانی قضاوت کنند. ایران پایین‌ترین (۲۲) و برزیل بالاترین (۴۶) داوران و کمک‌داوران بین‌المللی را در اختیار دارند و فقط ایران کمک‌داور VAR ندارد.

بحث و نتیجه‌گیری: در مجموع، داوران لیگ برتر فوتبال ایران در بخش‌های مختلف از جمله امور مربوط به دستمزد، امکانات و حمایت‌های رفاهی (مانند تسهیلات و بیمه) در مقایسه با کشورهای صاحب نام در عرصه فوتبال از شرایط مناسبی برخوردار نبوده و این موضوع می‌تواند به روند رشد داوران در جنبه‌های کمی و کیفی آسیب بزند. لذا بهره‌گیری از تجربه کشورهای منتخب و الگوبرداری مناسب از آن‌ها توسط مدیران فوتبال به منظور غلبه بر مشکلات حاکم و حرکت در مسیر پیشرفت و حرفه‌ای شدن داوران در فوتبال کشور ضروری می‌باشد.

نوع مقاله: مقاله پژوهشی

کلیدواژه‌ها:

فوتبال،

کشورهای منتخب،

مطالعه تطبیقی،

ورزش حرفه‌ای،

وضعیت داوران

استناد: دولتیاری، اسماعیل، شهلائی باقری، شهلائی باقری، کشر، سارا و کلانتری، فرهاد. (۱۴۰۳). مطالعه وضعیت داوران فوتبال ایران با کشورهای برزیل، اسپانیا و آمریکا. رویکردهای نوین در مدیریت ورزشی، ۱۲ (۴۷)، ۸۱-۱۰۱. doi: 10.22034/ntsmj.2025.2031382.1050

مقدمه

منابع انسانی و یا به عبارت بهتر سرمایه‌ی انسانی از نظر صاحب‌نظران، جزء با ارزش‌ترین و با اهمیت‌ترین منابع هر سازمانی محسوب می‌شود (گیوکی و همکاران، ۱۳۹۸). در این راستا نیروی انسانی شاغل در ورزش بالاخص فوتبال از این قضیه مستثنی نبوده و از طرفی، به دلیل داشتن مخاطبین بی‌شمار خود و از طرف دیگر، سرمایه‌گذاری‌های مالی کلان که در این رشته صورت می‌گیرد از اهمیت به‌سزایی برخوردار است. فوتبال حرفه‌ای به منظور درآمدزایی، به‌عنوان یک بخش مهم از صنعت ورزش به‌حساب می‌آید و ورزشکاران حرفه‌ای در آن رشته‌ی ورزشی، از حقوق مالی بالایی برخوردار هستند. به‌دلیل جذابیت خاصی که این رشته دارد، توانسته طرفداران زیادی را به سمت خود جلب کند و به جهت اینکه جایگاه ویژه‌ای در بین همه‌ی رشته‌های ورزشی دارد، به پدیده‌ی جهانی تبدیل گشته و به دلیل دارا بودن ابعاد اجتماعی، فرهنگی، سیاسی و اقتصادی دیگر حد و مرزی نمی‌توان برای آن متصور بود (گارسیا-سانچز^۱، ۲۰۰۷).

منابع انسانی موجود در فوتبال در جایگاه‌های مختلف اعم از بازیکن، مربی، داور، سرپرست و ... مشغول ایفای وظایف خود هستند که در این بین داوران نقش بسیار مهم و ارزنده‌ای دارند. داوران، به‌عنوان یکی از ارکان و پایه‌های اصلی رقابت‌ها به حساب آمده و حیاتی‌ترین مسئولیت‌ها را در اختیار دارند. آنها کانون توجه تماشاچیان و اصحاب رسانه بوده و جزء بااهمیت‌ترین عوامل تاثیرگذار در سرنوشت و جایگاه تیم‌ها به‌شمار می‌روند (سعیدی کیان، ۱۳۹۴). داوران فوتبال نماینده‌ی کمیته‌ی داوران و در راس آن، فدراسیون فوتبال در میدان رقابت‌های ورزشی محسوب می‌شوند (رسولی، ۱۳۹۲)، که با موانع و مشکلات زیادی روبرو هستند. آنها همانند بازیکنان و مربیان، به‌عنوان یکی از ارکان اصلی و تاثیرگذار برگزاری مسابقات ورزشی به‌خصوص لیگ برتر محسوب می‌شوند، اما بیشتر از آنان در معرض فشار و هیجانات زیادی قرار دارند. این قشر، یکی از دشوارترین و مهم‌ترین وظایف فدراسیون فوتبال و کمیته‌ی داوران را برعهده دارند (الواسطی^۲، ۲۰۲۲). ورزشکاران و مربیان که دو جزء اصلی از ارکان فوتبال محسوب می‌شوند در ابعاد مختلف و از لحاظ شرایط و امکانات لازم در همه‌ی ابعاد به‌صورت حرفه‌ای به فعالیت می‌پردازند؛ اما به‌نظر می‌رسد که در خصوص رکن سوم که داوران هستند در ایران و در مقایسه با دو رکن دیگر چندان توجهی به آنها نشده و از عرصه و مقوله‌ی حرفه‌ای‌گری دور مانده‌اند. لذا دستاورد قابل توجهی (با تأکید بر مسائل مادی) از این حرفه نصیب آنها نشده است. به‌عنوان نمونه در بُعد مالی که یکی از مهم‌ترین ابعاد ورزش حرفه‌ای محسوب می‌شود، در واقع می‌توان گفت که حقوق آنها قابل مقایسه با بازیکنان، مربیان و حتی شاید سرپرستان یا مسئولین تیم‌ها نیست. به‌طور مثال و به نقل از محمد فناپی (کمک‌داور بازی فینال جام‌جهانی ۱۹۹۴)، در فوتبال ما به لحاظ مالی همه‌ی درآمد‌ها حرفه‌ای شده است. مربیان و بازیکنان قراردادهای میلیاردی منعقد می‌نمایند و بابت انجام کار خود، دریافتی‌های بسیار خوبی هم خوشبختانه دارند، اما در این میان متأسفانه داوران به‌رغم اینکه کار آنها از اهمیت بسیار بالایی برخوردار است، کمترین دریافتی را دارند. وی همچنین می‌افزاید که این دریافتی درحالی است که داور حواشی بسیار زیادی نیز پیرامون خود دارد و تمام وقت خود را باید برای فوتبال بگذارد. در حالی که دستمزد پایین، پاسخگوی هزینه‌های زندگی آنها نبوده و داوران ما باید جهت گذران زندگی شخصی خود به ناچار شغل دیگری داشته باشند (خبرگزاری برنا، ۱۴۰۰).

با بررسی وضعیت داوران (از لحاظ مالی) با سایر کشورهای دارای داوری حرفه‌ای می‌توان دریافت که دستمزد داوران ایران نسبت به همکاران‌شان در سایر لیگ‌های معتبر دنیا رقم بسیار پایینی است؛ به‌طوری که در ایران داوران صرفاً برای هر بازی که قضاوت می‌کنند، مبلغ کمی (در مقایسه با بازیکنان، مربیان و ...) را به‌عنوان دستمزد دریافت می‌کنند. در کشور انگلستان، داوران لیگ برتر بر اساس تجربه حقوق‌بگیر ثابت بوده و در کنار آن برای قضاوت هر بازی نیز دستمزد دریافت می‌کنند. به طوری که داوران حرفه‌ای با تجربه قضاوت زیاد در لیگ برتر سالانه بیش از ۱۳۰ هزار دلار حقوق می‌گیرند و علاوه بر حقوق پایه، حدود مبلغ ۲۰۰۰ دلار پاداش برای قضاوت هر بازی نیز دریافت می‌کنند. داوران وسط سری A ایتالیا علاوه بر دریافت دستمزد ماهانه ثابت به مبلغ ۳۲۰۰ دلار برای قضاوت هر بازی نیز ۴۰۰۰ دلار به آنان پرداخت می‌شود. در بین لیگ‌های معتبر اروپایی، لالیگای اسپانیا بالاترین حقوق را به داوران خود پرداخت می‌کند، به‌نحوی که داوران وسط علاوه بر حقوق ماهانه‌ی ثابت، برای قضاوت هر بازی مبلغ ۵۴۰۰ دلار دریافت می‌نمایند (مورفی^۳، ۲۰۲۱). مشکل دیگر داوری فوتبال ایران نسبت به سایر کشورهای پیشرفته به این موضوع بر می‌گردد که همه‌ی داوران ایران دارای شغل مخصوص

1. Garcia-Sanchez
2. Al-Wasiti
3. Murphy

به خود بوده و لذا قضاوت صرفاً به‌عنوان یک فوق برنامه، شغل دوم، سرگرمی، علاقه و ... برای آنان مطرح می‌باشد؛ چرا که آنها کارمند فدراسیون نبوده و وابستگی و ردیف شغلی برای داوران وجود ندارد. به همین دلیل نیز آنها از شرایط حقوق و مستمری، بیمه‌ی بازنشستگی و سایر امکانات رفاهی برخوردار نبوده و فدراسیون یا کمیته‌ی داوران در هر زمان می‌تواند با آنها قطع همکاری نماید. با وجود این عدم امنیت روانی ناشی از عدم وجود امنیت شغلی (به‌عنوان داور) و دو یا سه شغله بودن، آنها مجبورند برای حفظ آمادگی خود، فشارها و هزینه‌های زیادی را نیز متحمل شوند. با وجود شرایط حاکم می‌توان انتظار داشت که برخی داوران به‌دلیل تعارض شغلی و با وجود قابلیت بالا، داوری را کنار می‌گذارند و از دنیای قضاوت خداحافظی می‌کنند؛ بنابراین از مهم‌ترین عواملی که در ایجاد شرایط مطلوب برای داوران محسوب می‌گردد، مسئله امنیت روانی و آرامش داوران بوده و یکی از مهم‌ترین علل ایجاد آن را نیز می‌توان به امنیت مالی مرتبط دانست. امنیت مالی داوران نیز ممکن نمی‌شود، مگر این که داوری به‌عنوان یک حرفه پذیرفته شده و به‌عبارت ساده‌تر، حرفه‌ای گردد. با توجه به اهمیت و حساسیت زیاد نقش داوران در برگزاری بهتر رقابت‌های ورزشی، پژوهش‌هایی بر روی داوران در ابعاد و متغیرهای مختلفی انجام گرفته که از آن جمله می‌توان به مطالعه‌های زیر اشاره کرد:

مرادی، جمالی‌گله و مرادی‌چالستری (۱۳۹۴)، تحلیل‌رفتگی شغلی داوران، نصیرلو (۱۳۹۸)، درباره‌ی ویژگی‌های شغلی داوران، امامی و همکاران (۱۴۰۰) تدوین مدلی برای شایستگی‌های حرفه‌ای داوران لیگ برتر فوتبال، عزیزی و همکاران (۲۰۲۲) ارزیابی وضعیت داوری فوتبال در ایران با استفاده از چارچوب SOAR و سرانجام فهیمی و شجاع (۱۴۰۲) تصمیمات اخلاقی داوران فوتبال و فوتسال ایران را مورد مطالعه قرار دادند. همچنین پژوهش‌هایی که در خارج از کشور در مورد داوری انجام گرفته می‌توان به بریان^۱ (۲۰۰۴) وضعیت رفاه اجتماعی داوران لیگ برتر فوتبال انگلستان، پینا^۲ و همکاران (۲۰۱۸) ادبیات و پیشینه‌ی داوری فوتبال، الواسطی (۲۰۲۲) مولفه‌های تاثیرگذار بر تصمیم‌های اشتباه داوران فوتبال کشور عراق را شناسایی و اولویت‌بندی کردند. در نهایت اسکیربک^۳ (۲۰۲۴) کمک‌داور ویدیویی (VAR)، داوری جنسیت و فوتبال را مورد مطالعه قرار داد.

در رابطه با بررسی پیشینه‌ی مرتبط با موضوع پژوهش نیز باید بیان کرد که تنها پژوهش مقایسه‌ای که در خصوص داوری فوتبال ایران با کشورهای دیگر انجام گرفته، مربوط به پژوهش عبدی، جلالی‌فراهانی و سجادی (۱۳۸۹) است. این تحقیق با عنوان، مطالعه‌ی تطبیقی وضعیت داوری فوتبال در ایران و انگلستان بود که نتایج یافته‌ها نشان داد تشکیلات داوری فوتبال ایران با انگلستان مطابقت ندارد و شواهد بیانگر تنوع و پراکندگی زیاد تشکیلات داوری کشور انگلستان نسبت به ایران است. همچنین در این رابطه علی‌گیل، اقبال‌بات و محی‌الدین^۴ (۲۰۲۲) با بررسی تطبیقی داوری و خودکارآمدی عمومی بین داوران نخبه‌ی فوتبال و هاکی پاکستان نشان دادند که داوران فوتبال و هاکی دارای سطح خودکارآمدی عمومی با فشار کمی نسبت به داوران فوتبال در طول مسابقه بودند. همچنین نتایج این مطالعه گویا آن بود که داوران و مسئولان فنی فوتبال از آمادگی جسمانی، دانش بازی، تصمیم‌گیری، ارتباط و نمره خودکارآمدی داوری نسبت به داوران هاکی برخوردار هستند. اگرچه داوران فوتبال و هاکی از خودکارآمدی یکسانی برخوردارند، اما فشار داوران هاکی بیشتر از فوتبال بود.

مرور پیشینه‌ی متغیرهای تحقیق (اعم از داخلی و خارجی)، نشان داد علی‌رغم اینکه حوزه‌ی داوری بخشی از سهم تحقیقات علمی را به خود اختصاص داده است، اما پژوهش‌های تطبیقی به‌ویژه در حوزه‌ی داوری فوتبال حرفه‌ای از مطالعات جدید به حساب می‌آید و از سوی محققان گذشته مغفول واقع شده و مطالعات پیشین بیشتر به موضوعاتی مختلفی به‌غیر از مطالعات تطبیقی در زمینه‌ی داوری فوتبال پرداخته شده است، لذا نیاز به پژوهش‌های جامع بالاخص در زمینه‌ی مطالعات تطبیقی با کشورهای پیشرفته در این زمینه بیشتر احساس می‌شود تا از طریق بهره‌گیری از تجربه‌های کشورهای موفق در این زمینه راه‌های موفقیت در بخش داوری را هموارتر نمود. با توجه به وجود تفاوت ویژگی‌های فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی کشورها و همچنین ویژگی‌های خاص هر کشور موجب اختلاف در ساختارها و سیستم‌های ورزشی در کشورها گردیده است. بنابراین این پژوهش درصدد آن است تا بدون هیچ‌گونه سوگیری، واقعیت‌های حال حاضر موضوع مطروحه را نظام‌مند نموده و با استفاده از مطالعه‌ی تطبیقی داوری فوتبال حرفه‌ای در ایران با کشورهای منتخب قاره‌های آمریکا (شمالی و جنوبی) و اروپا پاسخ‌گوی سئوالات تحقیق در خصوص وضعیت داوری (ایران و کشورهای منتخب) باشد و با تبیین نقاط افتراق

1. Bryan

2. Pina

3. Skirbekk

4. AliGill, Iqbal Butt, & MohyudDin

و اشتراک، و با لحاظ نمودن شرایط و زمینه‌های گوناگونی را که منجر به رفع ناسامانی‌ها و ترمیم کاستی‌ها می‌گردد، به بحث و نتیجه‌گیری بپردازد و به این سوال پاسخ دهد که داوری فوتبال در ایران چه تفاوت‌ها و اشتراکاتی با داوری فوتبال در کشورهای برزیل، اسپانیا و آمریکا دارد؟

روش‌شناسی پژوهش

تحقیق حاضر به لحاظ ماهیت، «توصیفی-تحلیلی» و به لحاظ روش اجرا، از نوع «کیفی» بوده که با استفاده از مطالعات تطبیقی و از طریق تحلیل محتوای اسناد انجام گرفته است. جامعه‌ی آماری پژوهش حاضر، شامل ۱۰۰ فدراسیون فوتبال حاضر در سطح قاره‌های اروپا (۵۵ عضو)، آمریکای شمالی (۳۵ عضو) و آمریکای جنوبی (۱۰ عضو) که همگی اعضای رسمی فیفا هستند، تشکیل دادند. در این راستا ۳ کشور «اسپانیا» از قاره اروپا، «برزیل» از قاره آمریکای جنوبی و «آمریکا» از قاره آمریکای شمالی به صورت منتخب از قاره‌های مذکور به همراه ایران به شکل هدف‌مند و بر مبنای برخورداری از جایگاه ملی و سطح لیگ حرفه‌ای بالاتر براساس امتیازدهی و رتبه‌بندی منابع معتبر (همانند سایت فیفا، فدراسیون بین‌المللی تاریخ و آمار فوتبال و وبسایت تیم‌فرم^۱)، اطلاعات در دسترس و همچنین برتری و توسعه‌یافتگی این کشورها در سطح قاره مربوطه در زمینه فوتبال انتخاب و به‌عنوان نمونه‌ی مورد مطالعه و سطح مکانی تطبیق در نظر گرفته شدند. از آنجایی که داوران فوتبال بیشتر در لیگ‌های کشور خود مشغول قضاوت هستند تا بازی‌های ملی، لذا با توجه به همین موضوع، سطح لیگ حرفه‌ای آنان بیشتر مبنای کار قرار گرفت. در این پژوهش، اطلاعات دریافتی (با توجه به اهداف و سؤالات مطروحه) به‌عنوان داده‌های تحقیق با استفاده از نامه‌ی الکترونیکی و وات‌ساپ (برای توضیحات و روشن شدن بیشتر داده‌ها) و از طریق مصاحبه با ۲۷ نفر از خبرگان متخصص امر در کشورهای هدف (که اطلاعات کامل جمعیت‌شناختی آن در قالب جدول ۱، ارائه شده است)، شبکه‌های اطلاعاتی، کتابخانه‌ها (اسناد و مدارک)، مقاله‌ها، آثار، نوشته‌ها و ... جمع‌آوری شد. اطلاعات بعد از جمع‌آوری، در قالب الگوی چهارگانه جورج پردی^۲ (توصیف^۳، تفسیر^۴، هم‌جواری^۵ و مقایسه^۶) قرار گرفته و با استفاده از الگوی مذکور به صورت مراحل زیر مورد تحلیل و ارزیابی قرار گرفتند.

الف. مرحله‌ی توصیف: پژوهشگر به توصیف پدیده‌های مورد مطالعه براساس شواهد و اطلاعاتی که از منابع مختلف (از طریق مشاهده مستقیم، مطالعه‌ی اسناد و گزارش دیگران) به‌دست آمده می‌پردازد.

ب. مرحله‌ی تفسیر: این مرحله شامل واری کامل و دقیق اطلاعاتی است که در مرحله‌ی اول پژوهشگر به توصیف آن مبادرت نموده است (بررسی و تحلیل اطلاعات توصیف شده در مرحله‌ی نخست). در واقع هدف محقق، تشریح عینی واقعی و منظم خصوصیات یک موقعیت یا یک موضوع خاص است.

ج. مرحله‌ی هم‌جواری: طی این مرحله اطلاعاتی که در مراحل قبل به‌دست آمده و مورد بررسی قرار گرفته‌اند، طبقه‌بندی شده و از کنار هم قرار دادن آن‌ها چارچوبی فراهم می‌گردد جهت مقایسه بهتر و آسان‌تر تشابهات و تفاوت‌های پدیده مورد تحقیق در مرحله‌ی بعدی.

د. مرحله‌ی مقایسه: این مرحله آخرین مرحله‌ی انجام مطالعات تطبیقی محسوب شده که در طی آن، مسئله‌ی تحقیق که در مراحل قبل (به‌خصوص در مرحله‌ی هم‌جواری) محقق به‌طور اجمالی از آن گذشته دقیقاً با توجه به جزئیات بر اساس تشابه‌ها و تفاوت‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد. همچنین پاسخ به سوال‌های پژوهش در این مرحله صورت می‌پذیرد.

جدول ۱. جمعیت‌شناختی خبرگان متخصص تحت مصاحبه (نفر)

جمع کل مصاحبه شوندهگان	ریاست کمیته داوران سایر کشورها	ریاست دپارتمان و کمیته داوران	ناظرین لیگ برتر	داوران ایرانی شاغل در سایر کشورها	داوران بین‌المللی			
					فعال	بازنشسته	ایران سایر کشورها	
۲۷	۳	۲	۲	۳	۴	۴	۵	۴

- 1 Teamform
2. George Z.F.Beredy
3. Description
- 4 Comment
- 5 Neighbourhood
- 6 Comparison

یافته‌های پژوهش

در بخش یافته‌ها جهت پاسخ به تک‌تک سئوال‌های پژوهش، ابتدا اطلاعات اولیه کشورهای منتخب توصیف و سپس در جدولی طبقه بندی، همجوار و مقایسه می‌گردند و در نهایت وجوه شباهت‌ها و تفاوت‌ها سطوح مکانی تطبیق ارائه می‌شوند.

سئوال اول پژوهش: شرایط و نحوه ورود به عرصه داوری در کشورهای مورد مطالعه چگونه است؟ وجوه شباهت‌ها و تفاوت‌های آنها

چیست؟

یافته‌ها بیانگر آن بود که در ایران شرایط سنی برای ورود به عرصه‌ی داوری حداقل ۱۷ سال و حداکثر ۲۷ سال تمام تعیین گردیده است (البته افراد بالای ۲۷ سال نیز می‌توانند در دوره شرکت نمایند، ولی فقط گواهینامه‌ی داوری درجه‌ی ۳ به آنها تعلق می‌گیرد و مشخصات آنان در سامانه فدراسیون نیز ثبت نمی‌گردد. لذا اجازه ارتقا به سطوح بالاتر برای آنان داده نمی‌شود). وجود گواهی پزشکی سلامت جسمانی برای ورود به عرصه‌ی داوری الزامی بوده و گذراندن دوره‌های آموزشی به‌صورت تئوری و عملی برای علاقمندان و همچنین موفقیت در آزمون‌های مربوطه با کسب حداقل سه چهارم نمره (کسب ۷۵ درصد از کل نمره) از کل نمرات آزمون کتبی و قبولی در تست آمادگی جسمانی استاندارد فیفا از دیگر الزامات ورود به عرصه داوری می‌باشد. ثبت‌نام و ارائه درخواست در ایران از طریق مسئول آموزش هیئت کمیته داوران شهرستان‌ها و یا استان‌ها صورت می‌گیرد، سپس در صورت به حدنصاب رسیدن کلاس، مشخصات شرکت‌کنندگان به‌صورت اجباری و متمرکز توسط کمیته داوران (توسط مسئول IT هیئت فوتبال استان) در سامانه آموزش فدراسیون فوتبال صورت می‌گیرد. همچنین شرایط تحصیلی علاقمندان حداقل پایان دوره راهنمایی تعیین شده است. بعد از اتمام دوره گواهینامه داوری درجه ۳ پس از موفقیت در آزمون‌های علمی و عملی با امضای رئیس هیئت و کمیته داوران استان مربوطه صادر می‌گردد. همچنین شرکت‌کنندگان جهت دریافت کارت داوری درجه ۳، بایستی شش ماه فعالیت مستمر (انجام ۲۰ داوری یا کمک داوری) داشته باشند و این کارت در زمان مناسب توسط استان صادر خواهد شد (فدراسیون فوتبال ایران، ۱۳۹۹).

در برزیل حداقل سن ورود به عرصه داوری ۱۶ و حداکثر ۳۲ سال تعیین شده است. وجود سلامت جسمانی و همچنین قبولی در آزمون و ثبت نام و ارائه درخواست از طریق سامانه از شرایط ورود به عرصه داوری بوده و شرکت در دوره‌های آموزشی جزو شرایط الزامی در برزیل به‌شمار می‌رود. میزان تحصیلات تا پایان دوره متوسطه یا در حال تحصیل در مقاطع دوم یا سوم دبیرستان از شرایط ورود به عرصه داوری بوده و از سایر شرایط مورد نیاز چیزی مشاهده نگردید (کنفدراسیون فوتبال برزیل، ۲۰۲۴).

در کشور اسپانیا شرایط سنی حداقل ۱۶ و حداکثر ۴۵ سال جهت ورود به عرصه داوری در نظر گرفته شده است. ثبت‌نام در دوره و ثبت مشخصات فردی از طریق سامانه، وجود سلامت جسمانی با ارائه گواهی سلامت برای ورود به عرصه، قبولی در آزمون جسمانی (۶ کیلومتر در ۳۶ دقیقه)، کامل کردن قوانین و موفقیت در آزمون آن، قبل از شروع دوره، در کنار گذراندن دوره‌های آموزشی، وجود حداقل سطح تحصیلات (بدون اشاره به میزان آن) از شرایط ورود به عرصه داوری می‌باشد (فدراسیون فوتبال اسپانیا، ۲۰۲۳).

در آمریکا حداقل سن ورود به عرصه‌ی داوری ۱۳ سال تعیین شده و از آنجایی که در ایالات متحده قوانینی وجود دارد که تبعیض بر اساس سن را مجاز نمی‌داند، لذا با شرط داشتن سلامت کامل جسمانی، حداکثر سن وجود ندارد. وجود گواهی سلامت جسمانی از دیگر شرایط حضور در دوره است. کامل کردن دوره‌های آنلاین شامل: ۵ ماژول آنلاین و یک بخش حضوری از شرایط ضروری و همچنین قبولی در آزمون قوانین بازی (با امتیاز ۸۰ درصد نمره کل) و ایجاد پروفایل در سامانه هنگام ثبت‌نام و ارائه‌ی درخواست جز شرایط ورود به‌شمار می‌رود. وجود میزان مشخصی از تحصیلات به منظور ورود به عرصه‌ی داوری از شرایط لازم نبوده و از سایر شرایط نیز می‌توان به دریافت گواهی داوری از ایالت اشاره نمود. یافته‌های مربوطه در جدول ۱، همجوار و مقایسه و سپس وجوه اشتراک و افتراق سطوح مکانی تطبیق، ارائه شده است.

سئوال دوم پژوهش: نحوه‌ی طبقه‌بندی داوران در کشورهای مورد مطالعه چگونه است؟ وجوه افتراق و اشتراک آنها چیست؟

بررسی‌ها نشان داد که داوران ایران در ۵ سطح و به‌صورت داوران درجه‌ی ۳، درجه‌ی ۲، درجه‌ی ۱، داوران ملی و داوران و کمک‌داوران بین‌المللی سطح‌بندی و طبقه‌بندی می‌شوند. داوران درجه‌ی ۳ با شرایط سنی حداقل ۱۷ و حداکثر ۲۷ سال سن به عرصه‌ی داوری وارد شده و می‌توانند در مسابقات شهرستانی و در صورت صلاحدید کمیته‌ی داوران در مسابقات آن استان به قضاوت بپردازند. داوران درجه‌ی ۲ با داشتن حداکثر ۳۰ سال جهت دریافت این سطح قادر خواهند بود در مسابقات استانی و در صورت شایستگی در مسابقات رده‌ی سنی

فدراسیون به قضاوت مشغول شوند. داوران درجه‌ی یک با داشتن حداکثر ۳۳ سال جهت دریافت این سطح می‌توانند در مسابقات استانی و در صورت صلاحدید کمیته‌ی داوران در مسابقات رده‌ی سنی و لیگ آماتوری کشوری قضاوت نمایند. داوران ملی با داشتن حداکثر ۳۷ سال جهت دریافت این سطح قادر خواهند بود در مسابقات استانی و همچنین با تشخیص کمیته‌ی داوران در مسابقات فدراسیون یا سازمان لیگ حرفه‌ای (لیگ برتر) به قضاوت بپردازند. داوران و کمک داوران بین‌المللی قادر خواهند بود در مسابقات استانی و با تشخیص کمیته‌ی داوران در مسابقات فدراسیون یا سازمان لیگ حرفه‌ای، کنفدراسیون فوتبال آسیا و همچنین فیفا به قضاوت مشغول شوند (فدراسیون فوتبال ایران، ۱۳۹۹).

داوران اسپانیا در ۵ سطح و به‌صورت سطح منطقه‌ای (ناحیه‌ای)، درجه‌ی ۳، درجه‌ی ۲، درجه‌ی ۱ و بین‌المللی (فیفا) سطح‌بندی و طبقه‌بندی می‌شوند. داوران در سطح منطقه‌ای یا ناحیه‌ای با شرایط سنی حداقل ۱۶ سال به عرصه‌ی داوری وارد خواهند شد (بدون اشاره به سطح قضاوت). داوران درجه‌ی ۳ با شرایط سنی حداقل ۱۸ سال که می‌توانند در این سطح به قضاوت بپردازند. داوران درجه‌ی ۲ با شرایط سنی حداقل ۱۸ سال که می‌توانند در این سطح به قضاوت مشغول شوند. داوران درجه‌ی ۱ با شرط سنی حداقل ۱۸ سال می‌توانند در مسابقات دسته‌ی اول (لیگ لالیگا) به قضاوت بپردازند. داوران سطح فیفا یا بین‌المللی با شرط سنی حداقل ۲۵ سال (برای داوران) و حداقل ۲۳ سال (برای کمک داوران) قادر خواهند بود به قضاوت در همه‌ی مسابقات برنامه‌ریزی شده توسط فدراسیون به خصوص لیگ لالیگا، کنفدراسیون فوتبال اروپا (UEFA) و همچنین فیفا بپردازند (فدراسیون فوتبال اسپانیا، ۲۰۲۳).

داوران فوتبال در کشور برزیل در ۴ سطح و به‌صورت دسته‌بندی پایه، پایه‌ی A، پایه P و دسته‌ی بین‌المللی (فیفا) طبقه‌بندی می‌شوند. داوران پایه با حداقل ۱۶ و حداکثر ۳۲ سال سن می‌توانند به عرصه‌ی داوری وارد شوند. داوران دسته‌بندی پایه‌ی A، می‌توانند در تمامی مسابقات هماهنگی شده توسط کنفدراسیون فوتبال برزیل به جز سری A, B, C, D، جام حرفه‌ای برزیل، جام ملی برزیل و جام سبز به قضاوت بپردازند. داوران پایه‌ی P می‌توانند در تمامی مسابقات هماهنگی شده توسط کنفدراسیون فوتبال برزیل بالخصوص لیگ سری آ، قضاوت نمایند. داوران سطح فیفا با شرط سنی حداقل ۲۵ سال برای داوران و حداقل ۲۳ سال برای کمک داوران قادر خواهند بود تمامی مسابقات هماهنگی شده توسط کنفدراسیون فوتبال برزیل، مسابقات برنامه‌ریزی شده‌ی بین‌المللی توسط کنفدراسیون فوتبال آمریکای جنوبی و همچنین فیفا به قضاوت بپردازند (کنفدراسیون فوتبال برزیل، ۲۰۲۴).

داوران فوتبال در کشور آمریکا در ۷ سطح و به‌صورت سطح پایه، داور پایه پیشرفته، داور ایالتی / منطقه‌ای، داور پیشرفته ایالتی / منطقه‌ای، داور و کمک داور ملی، داور و کمک داور حرفه‌ای و در نهایت داور و کمک داور بین‌المللی طبقه‌بندی می‌شوند. داوران پایه با شرط سنی حداقل ۱۳ سال می‌توانند به عرصه‌ی داوری وارد شده و در مسابقات آماده‌سازی مقامات برای بازی‌های رقابتی و تفریحی جوانان به قضاوت بپردازند. داوران پایه‌ی پیشرفته با شرط سنی حداقل ۱۷ سال می‌توانند در مسابقات آماده‌سازی مقامات رسمی برای مسابقات بزرگسالان آماتور به قضاوت مشغول شوند. داوران سطح ایالتی یا منطقه‌ای با داشتن حداقل ۱۸ سال می‌توانند در مسابقات آماده‌سازی مقامات رسمی برای مسابقات در سطح ایالت و منطقه به قضاوت بپردازند. داوران پیشرفته‌ی ایالتی یا منطقه‌ای با شرط سنی حداقل ۱۹ سال می‌توانند در تمام بازی‌های جوانان و بزرگسالان از جمله دست اول و به‌عنوان کمک داور در لیگ حرفه‌ای و بازی‌های جام بین‌المللی به قضاوت مشغول شوند. داوران و کمک داوران ملی با شرط سنی حداقل ۲۳ سال قادر خواهند بود در همه بازی‌ها به جز مسابقات رسمی بین‌المللی فیفا قضاوت نمایند. داوران و کمک داوران حرفه‌ای با شرط سنی حداقل ۲۳ سال قادر خواهند بود در همه بازی‌ها (به‌ویژه لیگ MLS) به جز مسابقات رسمی بین‌المللی فیفا با دعوت از U.S Soccer به قضاوت مشغول شوند. داوران بین‌المللی با رعایت حداقل ۲۵ سال و همچنین کمک داوران بین‌المللی با حداقل ۲۳ می‌توانند در همه مسابقات مربوط به فدراسیون به‌خصوص لیگ MLS، و رقابت‌های برنامه‌ریزی شده توسط کنفدراسیون فوتبال آمریکای شمالی و مرکزی و همچنین فیفا به قضاوت بپردازند.

سؤال سوم پژوهش: وضعیت دستمزد، امکانات و تسهیلات پرداختی به داوران لیگ برتر در کشورهای مورد مطالعه چگونه است؟ وجوه افتراق و اشتراک آنها چیست؟

یافته‌ها نشان داد که در ایران دستمزد داوران فوتبال لیگ برتر صرفاً به‌صورت حق‌الزحمه برای قضاوت هر بازی پرداخت شده و حقوق ثابتی برای آنها متصور نمی‌باشد، در واقع در ساختار لیگ برتر فوتبال ایران هیچ داور و یا کمک‌داور تمام وقتی (فول تایم) وجود ندارد.

حقوق داوران و کمک‌داوران به تفکیک برای قضاوت هر بازی عبارتند از: ۰۰۰/۴۰۰/۶ تومان (۱۰۷ دلار) جهت داوران و ۰۰۰/۷۰۰/۴ تومان (۷۸ دلار) برای کمک‌داوران و همچنین برای داور چهارم نیز ۰۰۰/۲۰۰/۳ تومان (۵۳ دلار) در نظر گرفته شده و در رابطه با بیمه صرفاً بیمه حوادث از سوی فدراسیون به داوران تعلق گرفته و همچنین داوران بایستی به صورت شخصی جهت حضور در فعالیت‌های ورزشی، بیمه ورزشی (حوادث ورزشی) داشته باشند که داشتن این نوع بیمه اجباری می‌باشد. بیمه‌های دیگری از جمله بازنشستگی و سایر بیمه‌ها برای آنها وجود ندارد. سایر تسهیلات چون صندوق خیریه داوران، اتحادیه داوران جهت رسیدگی به مشکلات آنان و غیره در کشور ایران مرسوم نمی‌باشد (عبدی و همکاران، ۱۳۸۹).

در کشور اسپانیا برای داور مبلغ ۵۴۰۰ دلار و برای کمک‌داور ۱۶۲۰ دلار به عنوان حق الزحمه قضاوت برای هر بازی در نظر گرفته می‌شود و از آنجایی که همه داوران وسط بر خلاف کمک‌داوران دسته اول (لیگ لالیگا) داوران تمام وقت به حساب می‌آیند، لذا فدراسیون علاوه بر دستمزد قضاوت برای هر بازی، حقوق ثابت ماهانه‌ای نیز برای آنان لحاظ می‌نماید، بنابراین میانگین قرارداد سالانه آنان مبلغی مابین ۲۵۰ تا ۲۸۰ هزار یورو است. در بین لیگ‌های معتبر اروپایی و همچنین کشورهای مورد مطالعه بیشترین دستمزد متعلق به داوران اسپانیا می‌باشد در خصوص بیمه برای داوران، بیمه حوادث و بیمه عمر در نظر گرفته شده ولی آنها از بیمه بازنشستگی محروم می‌باشند (فدراسیون فوتبال اسپانیا، ۲۰۲۳).

در برزیل داوران در لیگ سری آ، بسته به اینکه آنها داور کنفدراسیون فوتبال برزیل یا بین‌المللی باشند، دستمزدشان متفاوت خواهد بود، لذا برای قضاوت یک بازی، داوران (وسط) بین‌المللی مبلغ ۱۰۰۰ دلار و داوران (وسط) فدراسیون ۶۸۰ دلار به عنوان دستمزد دریافت می‌کنند. همچنین کمک‌داوران بین‌المللی مبلغ ۷۸۱ دلار، کمک داوران فدراسیون ۵۶۴ دلار و کمک‌داور ویدیویی نیز صرف نظر از اینکه درجه بین‌المللی باشند یا فدراسیون، به طور متوسط ۵۶۰ دلار درآمد دارند و از آنجایی که هیچ داور یا کمک‌داور تمام وقتی در لیگ سری آ، وجود ندارد؛ لذا حقوق ثابت ماهانه یا سالیانه‌ای نیز به داوران پرداخت نمی‌شود. به طوری که داوران و کمک‌داوران فوتبال یعنی هیچ‌گونه رابطه‌ی استخدامی با نهادهای ورزشی حاکمیتی محل فعالیت خود ندارند و حق الزحمه آنها به عنوان خود اشتغال پرداخت می‌شود. در خصوص استفاده از بیمه در کشور برزیل، داوران بیمه حوادث شده و از بیمه‌های عمر و مسئولیت و در کنار آن از بیمه بازنشستگی برخوردار می‌باشند (کنفدراسیون فوتبال برزیل، ۲۰۲۴).

در کشور آمریکا مبالغی که برای قضاوت هر بازی در لیگ برتر (لیگ ام-ال-اس) به داوران پرداخت می‌شود، با توجه به سطح تجربه آنان متفاوت بوده و تمام حقوق داوران با یک مقیاس دستمزد کشویی (متحرک) از سطح یک تا چهار تعیین می‌شود. این سطوح پرداختی به ترتیب برای داور سطح ۱، که سطح پایه و پایین‌ترین مقیاس پرداخت برای داورانی که تجربه‌ی قضاوت حرفه‌ای کمتر از ۲۰ مسابقه را دارند، به حساب می‌آید و داوران (وسط) این سطح برای قضاوت هر بازی مبلغ ۵۶۵ دلار و کمک‌داور ۲۵۵ دلار و داور چهارم ۲۰۵ دلار پرداخت می‌شود. داور سطح ۲ که تجربه بیشتری نسبت به سطح قبل داشته و در حقیقت با تجربه‌ی قضاوت بین ۲۱ تا ۴۰ بازی، ۶۷۰ دلار برای هر بازی دستمزد کسب می‌کنند. داور سطح ۳، سومین سطح پرداخت حقوق برای داوران نسبتاً با تجربه و با قضاوت ۴۱ تا ۷۵ مسابقه که برای قضاوت هر بازی برای داور وسط، ۷۷۵ دلار، کمک داور ۳۶۰ دلار و داوران چهارم ۲۶۰ دلار پرداخت می‌شود و در نهایت داور سطح ۴ که با تجربه‌ترین داوران هستند، لذا بالاترین مرحله‌ی پرداخت در لیگ MLS به آنان تعلق می‌گیرد و برای قرار گرفتن در این سطح، داوران باید حداقل تجربه قضاوت ۷۶ بازی در لیگ MLS را داشته باشند. برای داور وسط در این سطح جهت قضاوت هر بازی ۸۷۵ دلار، کمک داوران ۴۹۵ دلار و داور چهارم ۲۸۵ دلار پرداخت می‌شود. همچنین داورانی که در طبقه‌بندی بالا (داوران حرفه‌ای) قرار دارند، سالانه حدود ۵۵۰۰۰ دلار حقوق دریافت می‌کنند. در خصوص بیمه داوران، از آنجایی که همه‌ی داوران (وسط) لیگ ام-ال-اس تمام وقت و در اختیار فدراسیون هستند، لذا آنها از طرف فدراسیون دارای بیمه حوادث، سلامت (درمانی) و مستمری بازنشستگی می‌باشند. اما در مقابل کمک‌داوران تمام وقت نبوده و حقوق‌بگیر ثابت نیستند و صرفاً بر اساس قرار هر بازی حقوق می‌گیرند.

سؤال چهارم پژوهش: وضعیت و شرایط لیگ‌ها و داوران شاغل در لیگ برتر کشورهای مورد مطالعه چگونه است؟ وجوه افتراق و اشتراک آنها چیست؟

بررسی‌ها نشان داد که لیگ فوتبال ایران دارای یک سیستم لیگ به هم پیوسته است که براساس اصل صعود و سقوط عمل می‌کند. در این سیستم فقط یک لیگ حرفه‌ای، به نام لیگ برتر وجود دارد که تاریخ تأسیس آن به سال ۲۰۰۱ بر می‌گردد. لیگ برتر ایران دارای ۱۶ تیم است (وبسایت تاپ نود، ۱۴۰۳) و مسئولیت قضاوت آن به‌عهده ۳۲ داور وسط و ۵۵ کمک داور گذاشته شده که هیچ‌کدام یک از داوران وسط این لیگ به‌صورت تمام نیستند. باتجربه‌ترین داور حاضر لیگ با ۴۴ سال و جوان‌ترین آن با ۲۸ سال سن و همچنین میانگین سنی داوران وسط نیز ۳۸/۲۱ سال به‌دست آمده است (وبسایت ولدفوتبال، ۲۰۲۴). حداقل سطح داوری مورد نیاز برای قضاوت در این لیگ (برتر)، درجه‌ی ملی و بین‌المللی می‌باشد. رتبه لیگ برتر ایران در سطح جهانی ۴۲ و در سطح قاره (آسیا) ۲ می‌باشد (تیم‌فُرم، ۲۰۲۴). لیگ فوتبال در اسپانیا دارای یک سلسه مراتب مشخصی با رعایت اصل ارتقا و سقوط تیم‌ها به یکدیگر تشکیل شده است. در این سلسله مراتب، دو لیگ حرفه‌ای به‌نام‌های لالیگای ۱ و ۲ وجود دارد که همه داوران وسط این دو لیگ به‌صورت تمام در اختیار فدراسیون هستند. بالاترین سطح لیگ برتر اسپانیا با نام لالیگای ۱ از سال ۱۹۲۹ شروع به فعالیت نموده و هم‌اکنون تعداد ۲۰ تیم در آن مشغول به فعالیت می‌باشند (وبسایت تاپ نود، ۱۴۰۳). ۲۰ داور وسط و ۴۰ کمک‌داور مسئولیت قضاوت لالیگای یک را به‌عهده دارند (مقررات عمومی، ۲۰۲۲)، که باتجربه‌ترین داور حاضر در این لیگ با ۴۴ سال و جوان‌ترین آنها با ۲۹ سال سن و همچنین میانگین سنی داوران (وسط) نیز ۳۷/۳۲ سال می‌باشد (وبسایت ولدفوتبال، ۲۰۲۴). حداقل سطح داوری مورد نیاز برای قضاوت در لالیگا ۱، درجه‌ی ۱ و بین‌المللی در نظر گرفته شده است. رتبه لالیگای ۱ در هر دو سطح جهانی و قاره‌ای، ۲ می‌باشد (تیم‌فُرم، ۲۰۲۴).

لیگ فوتبال برزیل به‌صورت مجموعه‌ای از لیگ‌های به هم پیوسته است که از چندین هرم به‌طور هم‌زمان و مستقل تشکیل شده که هرم ملی و هرم ایالتی هستند. از آنجایی که این هرم‌ها مستقل هستند، باشگاه‌ها معمولاً در یک هرم جداگانه ایالتی و یک هرم ملی به رقابت می‌پردازند. هرم ملی و هرم ایالتی از چندین سطح تشکیل شده‌اند. در این سلسله مراتب، چهار لیگ حرفه‌ای به‌نام‌های سری A، سری B، سری C و سری D وجود دارد که همه‌ی داوران وسط و کمک داوران این چهار لیگ تمام وقت نبوده لذا حقوق‌بگیر ثابت نیستند، بلکه به‌صورت دستمزدی در اختیار فدراسیون قرار دارند. بالاترین سطح لیگ برتر فوتبال برزیل موسوم به سری A از سال ۱۹۳۷ شروع به فعالیت نموده و هم‌اکنون تعداد ۲۰ تیم در آن مشغول به فعالیت می‌باشند (وبسایت تاپ نود، ۱۴۰۳). ۲۸ داور وسط و ۶۳ کمک داور مسئولیت قضاوت سری A را به‌عهده‌ی دارند که باتجربه‌ترین داور حاضر در این لیگ با ۵۲ سال و جوان‌ترین آنها با ۲۵ سال سن و همچنین میانگین سنی داوران (وسط) نیز ۳۸/۴۲ سال می‌باشد (ولدفوتبال، ۲۰۲۴). حداقل سطح داوری مورد نیاز برای قضاوت در سری A برزیل، پایه P و بین‌المللی در نظر گرفته شده است. رتبه‌ی این لیگ در سطح جهان، پنجم و در سطح قاره (آمریکای جنوبی) یک می‌باشد (تیم‌فُرم، ۲۰۲۴).

در ساختار لیگ فوتبال آمریکا در سطح بزرگسالان و در بخش مردان ۵ لیگ حرفه‌ای فوتبال به‌نام‌های: ام-ال-اس (MLS)، مسابقات قهرمانی (USL)، لیگ یک (USL)، اتحادیه فوتبال مستقل (NISA) و MLS Next Pro می‌باشد که توسط بخش حرفه‌ای فدراسیون فوتبال ایالات متحده به رسمیت شناخته شده و هیچ‌کدام از این لیگ‌های حرفه‌ای در حال حاضر از سیستم ارتقا و سقوط استفاده نمی‌کنند. بالاترین سطح لیگ حرفه‌ای فوتبال آمریکا با نام ام-ال-اس (MLS) در سال ۱۹۹۳ شروع به فعالیت نموده است. در این لیگ ۲۹ تیم حضور دارد (وبسایت تاپ نود، ۱۴۰۳)، که مسئولیت قضاوت مسابقات آن بر عهده‌ی ۳۱ داور وسط و ۵۴ کمک داور بوده که در این بین همه داوران وسط به‌صورت تمام وقت با فدراسیون قرارداد دارند، اما کمک‌داوران تمام وقت نبوده و به‌صورت دستمزدی به قضاوت می‌پردازند. باتجربه‌ترین داور حاضر در این لیگ با ۴۹ سال و جوان‌ترین آنها با ۲۸ سال سن و همچنین میانگین سنی داوران وسط نیز ۳۸/۷۹ سال به‌دست آمده است (ولدفوتبال، ۲۰۲۴). حداقل درجه یا سطح مورد نیاز برای قضاوت در این لیگ (MLS)، حرفه‌ای و بین‌المللی بوده و رتبه لیگ MLS در جهان ۵۵ و در سطح قاره (آمریکای شمالی و مرکزی) ۴ می‌باشد (تیم‌فُرم، ۲۰۲۴).

سؤال پنجم پژوهش: وضعیت، شرایط و موقعیت داوران بین‌المللی در کشورهای مورد مطالعه چگونه است؟ وجوه افتراق و اشتراک

آنها چیست؟

بررسی‌ها گویای آن بود که کشور ایران در مجموع دارای ۲۲ داور و کمک داور بین‌المللی فعال است که از این تعداد ۱۰ داور وسط (۷ داور مرد و ۳ داور زن)، ۱۲ کمک داور (۹ مرد و ۳ زن) در لیست داوران بین‌المللی ایران حضور دارند؛ اما در بخش کمک داوران VAR نماینده‌ای وجود ندارد (فیفا، ۲۰۲۴). داوران و کمک‌داوران دعوت شده به جام جهانی ۲۰۲۲، از کشور ایران در بخش مردان: ۱ داور وسط و ۲ کمک داور بوده و در بخش داوران زن و همچنین VAR نماینده‌ای وجود نداشت (مجموع کل دعوت‌شدگان شامل ۳ نفر). تعداد قضاوت‌های داوران بین‌المللی ایران در فینال مسابقات بین‌المللی، شامل: فینال مسابقات المپیک، ۱؛ فینال جام باشگاه‌های جهان، ۱؛ فینال جام ملت‌های آسیا، ۱؛ فینال لیگ قهرمانان آسیا، ۱ و یک کمک‌داور نیز در فینال جام جهانی بزرگسالان، حضور داشته و به قضاوت پرداخته‌اند (مبشر، ۱۴۰۰). همچنین داوران و کمک‌داورانی ایرانی که تاکنون (تا جام جهانی ۲۰۲۲) توانسته‌اند در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی، حضور داشته باشند، مربوط به علی‌رضا فغانی (۲۰۲۲-۲۰۱۸-۲۰۱۴) است (مبشر، ۱۴۰۱).

کشور اسپانیا دارای ۴۴ داور و کمک‌داور بین‌المللی فعال بوده که از این تعداد، ۱۰ داور مرد و ۵ داور زن به‌عنوان داور وسط، ۱۰ داور مرد و ۷ داور زن به‌عنوان کمک‌داور، ۱۰ داور مرد و دو داور زن به‌عنوان کمک‌داوران ویدیویی انجام وظیفه می‌کنند (فیفا، ۲۰۲۴). داوران و کمک‌داوران دعوت شده به جام جهانی ۲۰۲۲، از کشور اسپانیا در بخش مردان: ۱ داور وسط، ۲ کمک‌داور و ۳ کمک‌داور ویدیویی بوده و در بخش داوران زن نماینده‌ای وجود نداشت (مجموع کل دعوت‌شدگان شامل ۶ نفر). تعداد قضاوت‌های مهم بین‌المللی داوران اسپانیا، شامل: ۲ فینال جام جهانی جوانان و ۱ فینال جام ملت‌های اروپا بوده است (مبشر، ۱۴۰۰). بررسی آمار داوران جام‌جهانی‌های برگزار شده نشان می‌دهد که «خوان کاردزابل» به‌عنوان رسته (داور و کمک‌داور) از کشور اسپانیا توانسته در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی (۱۹۵۸-۱۹۶۲)، حضور داشته باشد (مبشر، ۱۴۰۱).

کشور برزیل دارای ۴۶ داور و کمک‌داور بین‌المللی فعال می‌باشد که از این تعداد ۱۰ داور مرد و ۷ داور زن، به‌عنوان داور وسط، ۱۰ داور مرد و ۷ داور زن، به‌عنوان کمک‌داور و همچنین ۱۰ مرد و ۲ زن به‌عنوان کمک داور وی-ای-آر، انجام وظیفه می‌کنند. داوران و کمک‌داوران دعوت شده به جام جهانی ۲۰۲۲، از کشور برزیل در بخش مردان: ۲ داور وسط و ۴ کمک‌داور و ۱ کمک داور زن در نظر گرفت (مجموع کل دعوت‌شدگان شامل ۷ نفر). قضاوت‌های مهم بین‌المللی داوران برزیل، شامل: ۲ فینال جام جهانی بزرگسالان، ۲ فینال جام جهانی جوانان، ۱ فینال جام جهانی نوجوانان، ۱ فینال جام باشگاه‌های جهان و ۵ فینال کوبا آمریکا می‌باشد (مبشر، ۱۴۰۰). بررسی آمار جام جهانی‌های برگزار شده تا سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که کارلوس سیمون (۲۰۰۲-۲۰۰۶-۲۰۱۰) به‌عنوان داور وسط از کشور برزیل توانسته در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی، حضور داشته باشد، همچنین این داور به همراه داور اسپانیایی «خوان کاردزابل» با تعداد ۷ بازی توانسته‌اند در بین کشورهای مورد مطالعه بیشترین قضاوت در ادوار جام جهانی را داشته باشند (مبشر، ۱۴۰۱).

کشور آمریکا در مجموع دارای ۴۲ داور و کمک داور بین‌المللی فعال است که از این تعداد ۱۳ داور وسط (۶ داور مرد و ۷ داور زن)، ۱۹ کمک داور (۱۰ مرد و ۹ زن) و ۱۰ داور VAR (۷ مرد و ۳ زن) شامل می‌شود (فیفا، ۲۰۲۴). داوران و کمک داوران دعوت شده به جام جهانی ۲۰۲۲، از کشور آمریکا در بخش مردان: ۱ داور وسط، ۲ کمک داور و ۱ کمک داور وی-ای-آر و در بخش زنان نیز ۱ کمک داور (مجموع کل دعوت‌شدگان شامل ۵ نفر) بوده است. قضاوت‌های مهم بین‌المللی داوران آمریکا، شامل: ۲ فینال جام جهانی جوانان و ۱ فینال جام باشگاه‌های جهان می‌باشد (مبشر، ۱۴۰۰). آمار جام‌جهانی‌های برگزار شده تا سال ۲۰۲۲ نشان می‌دهد که تاکنون هیچ نماینده‌ای (اعم از داور یا کمک‌داور) از کشور آمریکا توانسته در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی برای قضاوت حضور داشته باشد (مبشر، ۱۴۰۱). در جدول ۲، شرایط مورد نیاز در کشورهای مختلف به تفکیک بیان شده است.

جدول ۲. همجواری در کشورهای منتخب

کشورها	داده‌ها	ایران	اسپانیا	برزیل	آمریکا
شرایط ورود به عصری داور	شرایط سنی (سال)	حداقل ۱۷ حداکثر ۲۷	حداقل ۱۶ حداکثر ۴۵	حداقل ۱۶ حداکثر ۳۲	حداقل ۱۳ حداکثر وجود ندارد
	سلامت جسمی	گواهی سلامت عمومی	گواهی سلامت عمومی	گواهی سلامت عمومی	گواهی سلامت عمومی
	دوره آموزشی	*	*	*	*
	قبولی در آزمون	*	*	*	*

ثبت نام و ارائه درخواست	درخواست و ثبت نام در کمیته داوران شهرستان‌ها و استان‌ها	ثبت نام از طریق سامانه	ثبت نام از طریق سامانه	ثبت نام از طریق سامانه
میزان تحصیلات سایر شرایط	حداقل پایان دوره راهنمایی افراد بالای ۲۷ سال به شرط عدم ارتقا به درجات بالاتر حق حضور در دوره دارند	حداقل تحصیلات کامل کردن قوانین و موفقیت در آزمون آن، قبل از شروع دوره	پایان دوره متوسطه	---
تعداد سطوح داوران	داوران درجه ۳ (حداقل ۱۷ و حداکثر ۲۷ سال)	سطح ۵ منطقه‌ای (ناحیه‌ای) حداقل ۱۶ سال	سطح ۴ پایه (حداقل ۱۶ سال)	داور پایه (حداقل ۱۳ سال)
	داوران درجه ۲ (حداکثر ۳۰ سال)	درجه ۳ (حداقل ۱۸ سال)	پایه A	داور پایه پیشرفته (حداقل ۱۷ سال)
	داوران درجه ۱ (حداکثر ۳۳ سال)	درجه ۲ (حداقل ۱۸ سال)	داور ایالتی / منطقه‌ای (حداقل ۱۸ سال)	
	داوران ملی (حداکثر ۳۷ سال)	درجه ۱ (حداقل ۱۸ سال)	پایه P	داور پیشرفته ایالتی / منطقه‌ای (حداقل ۱۹ سال)
	داوران و کمک‌داوران بین‌المللی (داوران: حداقل ۲۵ سال) کمک‌داوران: حداقل ۲۳ سال	سطح فیفا (بین‌المللی) (داوران: حداقل ۲۵ سال) کمک‌داوران: حداقل ۲۳ سال	فیفا (بین‌المللی) (داوران: حداقل ۲۵ سال) کمک‌داوران: حداقل ۲۳ سال	داور ملی و کمک داور ملی (حداقل ۲۳ سال) داور و کمک داور حرفه‌ای (حداقل ۲۳ سال) داور و کمک داور بین‌المللی (داوران: حداقل ۲۵ سال) کمک‌داوران: حداقل ۲۳ سال
	۹۸	۵۴۰۰	بین‌المللی: ۱۰۰۰ فدراسیون: ۶۸۰	سطح ۱: ۵۶۵ سطح ۲: ۶۷۰ سطح ۳: ۷۷۵ سطح ۴: ۸۷۵
	۷۲	۱۶۲۰	بین‌المللی: ۷۸۱ فدراسیون: ۵۶۴	سطح ۱: ۲۲۵ سطح ۲: --- سطح ۳: ۳۶۰ سطح ۴: ۴۹۵
	---	۳۰۰۰۰ تا ۲۷۰۰۰۰	---	(داوران حرفه‌ای) ۵۵۰۰۰
حقوق ثابت سالانه داوران فول تایم (دلار)	---	---	---	
داوران (وسط) تمام وقت کمک‌داوران تمام وقت	---	---	---	
نوع بیمه	*	*	*	
متفرقه	بیمه ورزشی	بیمه عمر	بیمه عمر و مسئولیت	
نوع رفاه اجتماعی (بازنشستگی)	---	---	---	
ساختار لیگ	صعود و سقوط	صعود و سقوط	صعود و سقوط	
تعداد لیگ‌های حرفه‌ای نام لیگ‌های حرفه‌ای	۱	۲	۴	
نام بالاترین لیگ	لیگ برتر	۱. لالیگا یک ۲. لالیگا دو	۱. سری A ۲. سری B ۳. سری C ۴. سری D	
تاریخ تاسیس لیگ برتر	۲۰۰۱	۱۹۲۹	۱۹۳۷	
تعداد تیم‌های لیگ برتر	۱۶	۲۰	۲۰	
تعداد داوران در بالاترین سطح از لیگ	داور کمک‌داور	۳۲	۲۸	
جوان‌ترین داور (وسط) فعال حاضر در بالاترین سطح از لیگ ملی	۲۸	۲۹	۲۵	

طبقه‌بندی داوران

وضعیت دستمزد، امکانات و تسهیلات پرداختی به داوران لیگ‌های برتر

وضعیت و شرایط لیگ‌ها و داوران شاغل در لیگ برتر

باتجربه‌ترین داور (وسط) فعال حاضر در بالاترین سطح از لیگ ملی		۴۴	۴۴	۵۲	۴۹
میانگین سن داوران وسط		۳۸/۲۱	۳۷/۳۲	۳۸/۴۲	۳۸/۷۹
سطح داوری مورد نیاز برای قضاوت در لیگ برتر		ملی و بین‌المللی	درجه ۱ و بین‌المللی	پایه P و بین‌المللی	حرفه‌ای و بین‌المللی
رتبه لیگ برتر		جهان	۲	۵	۵۵
تعداد داوران بین‌المللی		مرد	۷	۱۰	۴
		زن	۳	۷	۷
کمک‌داوران		مرد	۹	۱۰	۱۰
		زن	۳	۷	۹
کمک داوران VAR		مرد	---	۱۰	۷
		زن	---	۲	۳
تعداد کل			۲۲	۴۶	۴۲
تعداد داوران دعوت شده به جام جهانی ۲۰۲۲		مرد	۱	۲	۱
		زن	---	---	---
		مرد	۲	۴	۲
		زن	---	۱	۱
		مرد	---	---	۱
		زن	---	---	---
تعداد کل			۳	۷	۵
تعداد قضاوت‌های فینال رقابت‌های بین‌المللی		جام جهانی	---	۲	---
		بزرگسالان	---	---	---
		جوانان	---	۲	۲
		نوجوانان	---	۱	---
		المپیک	۱	---	---
		جام باشگاه‌های جهان	۱	۱	۱
		جام ملت‌ها	۱	۵	---
حضور داوران (وسط) در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی		علیرضا فغانی (۲۰۱۴-۲۰۱۸-۲۰۲۲)	خوان کاردزابل (۱۹۶۶-۱۹۶۲-۱۹۵۸)	کارلوس سیمون (۲۰۰۶-۲۰۰۲-۲۰۱۰)	---

وضعیت، شرایط و موقعیت داوران بین‌المللی

مقایسه‌ی تطبیقی

در این بخش با توجه به همجوارسازی انجام گرفته در جدول فوق که از کشورهای مورد مطالعه احصاء شده است، شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود برای هر متغیر مربوطه به‌طور جداگانه مورد بررسی قرار می‌گیرد.

* شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مورد شرایط و نحوه‌ی ورود به عرصه‌ی داوری در کشورهای مورد مطالعه

شباهت‌ها

- همه‌ی کشورهای مورد مطالعه حداقل شرایط سنی برای ورود به عرصه‌ی داوری تعیین کرده‌اند.
- به‌جز ایران، در همه کشورهای متقاضیان داوری بایستی ارائه درخواست و ثبت‌نام خود را از طریق سامانه فدراسیون و به‌صورت مجازی انجام دهند.
- گواهی سلامت، سپری نمودن دوره آموزشی به انضمام قبولی در آزمون برای همه‌ی کشورها حائز اهمیت می‌باشد.
- به‌جز آمریکا، همه کشورهای منتخب علاوه بر مشخص کردن حداقل سن، سقف سنی نیز برای ورود به عرصه‌ی داوری تعیین نموده‌اند.
- داشتن حداقل مدرک تحصیلی متقاضیان برای کشورهای ایران، برزیل و اسپانیا دارای اهمیت است.

تفاوت‌ها

- در میان کشورهای منتخب، آمریکا با تعیین حداقل ۱۳ سال، پایین‌ترین و ایران با ۱۷ سال بالاترین سن را جهت داور شدن را به خود اختصاص داده‌اند.
- در بین کشورهای مورد مطالعه تنها در کشور ایران درخواست و ثبت‌نام برای داوری بایستی از طریق کمیته داوران شهرستان‌ها و یا استان‌ها صورت گیرد.
- تنها کشور آمریکا پیش‌نیاز ورود به عرصه‌ی داوری را ارائه گواهی داوری از ایالت اعلام کرده است.

- فقط در آمریکا جهت ورود به عرصه‌ی داوری حداکثر سن تعیین نشده است.
- تنها در کشور آمریکا داشتن حداقل مدرک تحصیلی برای داور شدن، الزامی نیست.
- کشور اسپانیا با تعیین حداکثر ۴۵ سال سن در میان کشورهای مورد مطالعه بالاترین سن را جهت ورود به عرصه‌ی داوری به خود اختصاص داده است.

* شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مورد نحوه‌ی طبقه‌بندی داوران در کشورهای مورد مطالعه

شباهت‌ها

- در همه‌ی کشورهای مورد مطالعه جهت قرار گرفتن در سطح بین‌المللی با تبعیت از فیفا، حداقل شرایط سنی برای داوران ۲۵ سال و برای کمک داوران حداقل ۲۳ سال در نظر گرفته شده است.
- در همه‌ی کشورهای منتخب حداقل شرایط سنی جهت ارتقا و قرار گرفتن در سطوح بالاتر در نظر گرفته شده است.
- در تمامی کشورهای مدنظر طوری برنامه‌ریزی شده که پایین‌ترین سطوح و درجه، قضاوت به سطح نونهالان / نوجوانان اختصاص یافته و متناسب با بهبود سطح قضاوت، سطوح داوری نیز ارتقا یابد.
- در همه کشورهای مورد بررسی بالاترین سطح داوری ممکن، به داوران بین‌المللی اختصاص داده شده است.
- کشورهای ایران و اسپانیا برای ارتقا داوران خود ۵ سطح تعیین کرده‌اند.

تفاوت‌ها

- کمترین تعداد طبقه‌بندی یا سطوح داوری با ۴ سطح مربوط به کشور برزیل و بالاترین آنها با ۷ سطح مربوط به کشور آمریکا است.

* شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مورد دستمزد، امکانات و تسهیلات پرداختی به داوران لیگ برتر در کشورهای مورد مطالعه

شباهت‌ها:

- داوران همه‌ی کشورها تحت بیمه‌ی حوادث قرار گرفته‌اند.
- کشورهای ایران و برزیل نتوانسته‌اند هیچ‌کدام یک از داوران (اعم از داور وسط و کمک داور) خود را تمام وقت نمایند.
- کشورهای اسپانیا و آمریکا داوران (وسط) تمام وقت در اختیار دارند.
- هیچ‌کدام از کشورهای منتخب نتوانسته‌اند کمک‌داوران خود را تمام وقت نمایند.
- اسپانیا و آمریکا برای داوران تمام وقت خود حقوق ثابت ماهیانه و سالیانه در نظر گرفته‌اند.
- در میان کشورهای مورد مطالعه، برزیل و آمریکا با توجه به سطوح داوری و همچنین سطح تجربه‌ی آنان در بالاترین سطح لیگ، دستمزد متفاوتی برای داوران خود در نظر می‌گیرند.

تفاوت‌ها:

- بیشترین سطح‌بندی (وجود ۴ سطح) جهت پرداخت دستمزد مربوط به داوران کشور آمریکا است.
- تنها کشور برزیل جهت پرداخت دستمزد، بین داوران بین‌المللی و فدراسیون (ملی) تفاوت قائل شده است.
- در میان کشورهای منتخب، ایران پایین‌ترین و اسپانیا بالاترین دستمزد را به داوران و کمک‌داوران برای قضاوت یک بازی می‌پردازد.

* شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مورد وضعیت و شرایط لیگ‌ها و داوران شاغل در لیگ برتر کشورهای مورد مطالعه

شباهت‌ها

- همه‌ی کشورهای مورد بررسی از داوران بین‌المللی خود جهت قضاوت در بالاترین سطح مسابقات لیگ ملی (لیگ برتر) استفاده می‌کنند.
- به‌جز اسپانیا، دیگر کشورها دارای بیشترین نزدیکی از حیث میانگین سنی داوران وسط (حدود ۳۸ سال) هستند.
- به‌جز آمریکا، سایر کشورهای منتخب در ساختار لیگ‌های خود از سیستم صعود و سقوط تیم‌ها پیروی می‌کنند.
- همه‌ی کشورهای مورد مطالعه دارای لیگ‌های حرفه‌ای فوتبال در ساختار خود هستند.
- کشورهای اسپانیا و برزیل هر کدام دارای ۲۰ تیم در لیگ برتر خود دارند.

تفاوت‌ها

- لیگ برتر فوتبال اسپانیا با اختصاص جایگاه دوم در سطح دنیا بالاترین و لیگ برتر آمریکا با کسب جایگاه ۵۵ پایین‌ترین رتبه را در سطح جهان به خود اختصاص داده‌اند.
- رکورد بیشترین تعداد تیم‌های حاضر در لیگ برتر در میان کشورهای مورد بررسی، مربوط به کشور آمریکا با ۲۹ تیم و پایین‌ترین آن مربوط به ایران با ۱۶ تیم است.
- در میان کشورهای مورد بررسی، باتجربه‌ترین داور وسط فعال حاضر در بالاترین سطح از لیگ با ۵۲ سال و همچنین جوان‌ترین آنان با ۲۵ سال سن مربوط به برزیل می‌باشند.
- به نسبت تعداد تیم‌های حاضر در بالاترین سطح لیگ هر کشور، لیگ برتر ایران بالاترین میزان داوران وسط (۳۲) و کمک‌داوران (۵۵) را به خود اختصاص داده است.
- تنها ساختار لیگ حرفه‌ای آمریکا بر اساس اصل سقوط و صعود طراحی نشده لذا در پایان فصل هیچ تیمی به دسته‌ی پایین‌تر سقوط نمی‌کند، همچنین هیچ تیمی نیز از دسته‌ی پایین‌تر به لیگ بالاتر صعود نمی‌کند. بلکه تیم‌ها به صورت قراردادی در این لیگ به میدان می‌روند.
- ایران تنها با یک لیگ حرفه‌ای، کمترین و آمریکا با ۵ لیگ حرفه‌ای، بالاترین جایگاه را در ساختار فوتبال به خود اختصاص داده‌اند.
- بهترین جایگاه لیگ ملی در سطح قاره مربوطه (با رتبه‌ی یک) به لیگ برزیل و پایین‌ترین جایگاه نیز (با رتبه ۴) به آمریکا اختصاص دارد.
- لیگ برتر کشور اسپانیا دارای قدمت تاسیس بیشتری (تاسیس ۱۹۲۹) نسبت به سایر کشورهاست.
- لیگ لالیگای اسپانیا کمترین میانگین سنی داوران وسط (۳۷/۳۲) را به خود اختصاص داده است.

* شباهت‌ها و تفاوت‌ها در مورد وضعیت، شرایط و موقعیت داوران بین‌المللی در کشورهای مورد مطالعه

شباهت‌ها

- همه‌ی کشورهای منتخب (به جز ایران) دارای کمک‌داوران بین‌المللی VAR هستند.
- به جز برزیل (۲ داور) از سایر کشورهای منتخب تنها یک داور وسط به جام جهانی ۲۰۲۲ دعوت شد.
- از تمامی کشورها کمک‌داور در جام جهانی ۲۰۲۲ حضور داشت.
- اسپانیا و آمریکا کشورهایی بودند که از آنها کمک‌داور VAR در جام جهانی حضور داشت.
- از هیچ کدام از کشورها، داور وسط و همچنین کمک‌داور VAR در بخش زنان در جام جهانی حضور نداشت.
- برزیل و آمریکا دو کشوری بودند که کمک‌داور زن در جام جهانی داشتند، که از این منظر نیز در سطح جهان منحصر به فرد هستند.
- ایران، برزیل و آمریکا سه کشوری بودند که داوران آنها توانسته بودن فینال باشگاه‌های جهان را قضاوت نمایند.
- به جز آمریکا، داوران سایر کشورهای منتخب توانسته‌اند در فینال جام ملت‌های قاره مربوطه خود قضاوت نمایند.
- تاکنون (جام جهانی ۲۰۲۲) داوران وسط کشورهای برزیل (کارلوس سیمون: ۲۰۱۰-۲۰۰۶-۲۰۰۲)، ایران (علیرضا فغانی: ۲۰۲۲-۲۰۱۸-۲۰۱۴) و اسپانیا (خوان کاردزابل: ۱۹۶۶-۱۹۶۲-۱۹۵۸) توانسته‌اند در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی، حضور داشته باشند.

تفاوت‌ها

- در میان کشورهای مورد مطالعه، برزیل در مجموع با ۴۶ داور بین‌المللی، بیشترین و ایران در مجموع با ۲۲ داور بین‌المللی (اعم از داور، کمک‌داور و کمک داور ویدیویی) کمترین تعداد را به خود اختصاص داده‌اند.
- کشور برزیل در مجموع با ۷ داور (۲ داور وسط و ۵ کمک‌داور) بیشترین و ایران با ۳ داور (۱ داور وسط و ۲ کمک‌داور) کمترین تعداد دعوت‌شدگان به جام جهانی ۲۰۲۲ را داشته‌اند.
- در بین کشورهای منتخب، ایران تنها کشوری بود که کمک‌داور بین‌المللی VAR (هم در بخش مردان و هم زنان) نداشت.

- برزیل تنها کشوری است که داوران آن توانسته در فینال جام جهانی در هر سه رده‌ی سنی (نوجوانان، جوانان و بزرگسالان) قضاوت کنند.
- ایران تنها کشوری است که تاکنون (۲۰۲۲) داوران (وسط) آن نتوانسته‌اند در هیچ کدام از رده‌های سنی (نوجوانان، جوانان و بزرگسالان) در جام جهانی قضاوت کنند.
- تاکنون تنها داوران برزیل توانسته‌اند بیشترین قضاوت (۲ بار) را در فینال جام جهانی در سطح بزرگسالان را داشته باشند.
- در میان کشورهای مورد بررسی تنها داور از کشور ایران تاکنون (۲۰۲۳) موفق به قضاوت در فینال المپیک شده است.
- تاکنون هیچ نماینده‌ای (اعم از داور یا کمک‌داور) از آمریکا نتوانسته در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی برای قضاوت حضور داشته باشد.
- در بین کشورهای مورد مطالعه تنها از اسپانیا داور توانسته فینال جام باشگاه‌های جهان را قضاوت نماید.
- اسپانیا تنها کشوری بود که بیشترین کمک‌داور بین‌المللی VAR در جام جهانی ۲۰۲۲ داشت.
- تنها از کشور آمریکا تاکنون (جام جهانی ۲۰۲۲) هیچ داور (وسط) نتوانسته در ۳ دوره از رقابت‌های جام جهانی، حضور داشته باشد.

بحث و نتیجه‌گیری

در عصر حاضر فوتبال حرفه‌ای توانسته خود را از یک وضعیت صرف ورزش و رقابت ورزشی جدا و به‌عنوان یک صنعت پول‌ساز و همچنین یک پدیده‌ی اجتماعی در جهان مطرح نماید. از مظاهر این پدیده، برگزاری مسابقات به‌صورت لیگ حرفه‌ای بوده که در دستیابی به اهداف مورد نظر از اهمیت خاصی برخوردار می‌باشد. در رشته‌ی پرطرفداری همانند فوتبال، داوران از جایگاه کلیدی برخوردار بوده و به همراه بازیکنان و مربیان از ارکان اصلی برگزاری یک رویداد به‌حساب می‌آیند. در این بین وجود داوران متخصص و کارآزموده در تحقق امر فوق دارای ضرورتی غیرقابل انکار می‌باشد. بدون توجه به مسئله‌ی داور و صرفاً از طریق آموزش و رشد قابلیت‌های بازیکنان، مربیان، مدیران و ... نمی‌توان به پیشرفت و توسعه همه‌جانبه در فوتبال یک کشور امیدوار بود، زیرا که هر یک از موارد مذکور لازم و ملزوم یکدیگر و در تعاملی انکارناپذیر با هم می‌باشند. با توجه به موضوع تحقیق، سؤال اصلی این است که در پیش گرفتن چه رویکرد یا رویکردهایی می‌تواند به رشد هر چه بهتر کمی و کیفی داوران فوتبال از لحاظ: «چگونگی ورود به عرصه‌ی داور»، «نحوه‌ی طبقه‌بندی داوران»، «پرداخت حقوق و مزایا»، «سطح‌بندی داوران»، «وضعیت و شرایط لیگ‌ها و داوران شاغل در آن» «فن‌آوری‌های نوین داور» و ... کمک نماید. پاسخ به این سؤالات بدون توجه به الزامات و اقتضاهای موجود، مسائل اجتماعی، سیاسی، فرهنگی، اقتصادی و ...، تغییر نیازها و سلیقه‌های مردم در طول و بستر زمان و ... نمی‌تواند منجر به تشخیص مشکل و ارائه‌ی راه‌کارهای مؤثر باشد. این مطالعه به بررسی و مقایسه وضعیت داوران فوتبال در ایران با کشورهای منتخب از ۳ قاره پرداخت. در این راستا، کشورهای «برزیل» از قاره آمریکای جنوبی، «اسپانیا» از قاره اروپا و «آمریکا» از قاره آمریکای شمالی، به‌عنوان کشورهای هدف، گزینش و پژوهش‌گران خود را ملزم به بررسی زوایای مختلف موضوع با هدف حصول به پاسخ‌های مطروحه نمودند. در این تحقیق با جمع‌آوری داده‌ها، طبقه‌بندی آن‌ها، هم‌جواری و مقایسه‌ی ساختار فوتبالی و مدیریتی هر کشور، به پایش، مقایسه و نقاط اشتراک و افتراق فرایندهای مربوطه در کشورهای مورد نظر پرداخته شده است. مسئولیت به‌کارگیری، تربیت و آموزش داوران در تمامی سطوح در کشورهای مختلف به‌ویژه کشورهای مدنظر، برعهده‌ی کمیته‌ی داوران و در رأس آن فدراسیون فوتبال مربوطه می‌باشد. آن‌چه که در این میان منشاء اختلاف است، تفاوت در استراتژی‌ها، روندها، قوانین و دستورالعمل‌های موجود در کشورهای تحت بررسی است.

در برخی از کشورها همانند آمریکا مسئولین ذی‌ربط برای ورود به عرصه‌ی داور، حداکثر محدودیت سنی تعیین نکرده‌اند که این موضوع از طرفی می‌تواند بیانگر ورود افراد با سنین متفاوت و بالا صرفاً با هدف درک قوانین و لذت‌جویی در این بخش باشد. همچنین می‌تواند بیانگر توجه تصمیم‌گیرندگان به علایق افراد از سنین مختلف (حتی با سنین متفاوت و گاهی بالا) جهت ورود به عرصه داور فوتبال تعبیر نموده و از سوی دیگر نیز می‌تواند به‌دلیل کمبود علاقه‌مندی (و شاید بحران کمیت علاقه‌مندان) جهت ورود به عرصه‌ی داور فوتبال باشد؛ که دلایل آن را می‌توان در وجود رشته‌های پرطرفداری، چون: «راگی»، «بسکتبال»، «بیسبال»، «هاکی روی یخ» و ... جستجو نمود که علاقه‌مندان بی‌شماری را حول این رشته‌ها جمع کرده است. در همه‌ی کشورهای هدف، به جهت اهمیت موضوع وجود گواهی سلامت جسمانی و حداقل محدودیت سنی جهت ورود به عرصه‌ی داور مدنظر قرار گرفته است. شرکت در دوره‌های آموزشی

(تئوری و عملی) در همه‌ی کشورهای هدف، ضروری بوده که این مسئله می‌تواند نشان از اهمیت زیاد موضوع داشته باشد که صلاحیت مقوله‌ای است که حتماً بایستی از طریق حضور در دوره‌ها و نتایج آن نیز از طریق آزمون به‌دست آید. ثبت‌نام و ارائه‌ی درخواست از طریق سامانه‌ی فدراسیون به‌جز ایران (درخواست و ثبت نام به‌صورت حضوری در کمیته‌ی داوران شهرستان‌ها و استان‌ها) در همه‌ی کشورها مرسوم بوده که می‌تواند نشانگر این مطلب باشد که معلوم گردد که به چه میزان سیاست‌های جذب داور در آن کشور موفق بوده و نیز در مقایسه با داورانی که در این عرصه مانده و موفق بوده‌اند، چه میزان رشد و اختلاف مشاهده می‌گردد (به منظور تثبیت، اصلاح یا تغییر سیاست‌ها، برنامه‌ها و روش‌ها). این مسئله همچنین می‌تواند اطلاعاتی در اختیار مسئولین دهد که چه میزان داور فعال در اختیار دارند تا در آینده برای آموزش، ارتقا و مسائل دیگر آنان اقدام به برنامه‌ریزی نمایند. بررسی شرایط تحصیلی نشان می‌دهد که در برخی از کشورها نظیر آمریکا، وجود حداقل مدرک تحصیلی جزو موارد مورد لزوم جهت ورود به عرصه‌ی داوری نبوده که این موضوع می‌تواند حاکی این تفکر باشد که: ۱. وجود و گسترده بودن فرهنگ تحصیل در جامعه، فراهم بودن امکان و شرایط تحصیل آسان، تأکید و نظارت دولت بر امر تحصیل و ... موجب شده که دیگر نیازی به گنجانیدن این شرط از سوی تصمیم‌گیرندگان احساس نشود. ۲. مهارت داوری نمی‌تواند (لااقل در ابتدای کار) ربط چندانی به میزان تحصیلات و سواد افراد داشته باشد؛ بنابراین راه برای همه‌ی سطوح تحصیلی در آن کشورها جهت داور شدن باز می‌باشد. در زمینه‌ی وجود حداقل سن جهت داور شدن، ورود به سطوح و مدارج بالاتر به جهت افزایش طول عمر داوران و همچنین حفظ کیفیت آنها و مسابقات امری ممدوح، اما تعیین و وجود سقف سنی برای عالی‌ترین سطح (بین‌المللی) امری ناپسند می‌باشد، چرا که تجربه‌ی کشورهای پیشرفته نشان می‌دهد که نبایستی کیفیت را فدای کمیت نموده و خود را از وجود داوران آماده (آمادگی جسمانی مناسب، با دانش، مجرب و ...) محروم نمود. لذا سن ورود به عرصه‌ی داوری همانند کشورهای صاحب فوتبال چند سالی کاهش یابد و سقف سنی نیز برای داور شدن و همچنین داوران باتجربه که در حال قضاوت در بالاترین سطح از لیگ هستند، برداشته شود تا داوران، بیشتر در چرخه قضاوت حضور داشته باشند. از آنجایی داوران سطوح بالا بعد از سپری کردن آموزش‌های متعدد و قضاوت‌های زیاد به مرز پختگی کامل رسیده‌اند، لذا بایستی با اصلاح روند، ماندگاری آنها را طولانی کرده و از تجربیات گرانددرشان بیشتر در عرصه قضاوت استفاده کرد. همچنین ثبت‌نام متقاضیان داوری بایستی به‌صورت سیستمی انجام گرفته تا از این طریق آمار دقیقی از افراد متقاضی، داوران فعال، درجه‌ی آنها و مواردی از این دست به همراه میزان تاثیرگذاری سیاست‌ها بر کم و کیف قضاوت‌ها و مسابقات و غیره مشخص گردد.

در همه‌ی کشورهای مورد مطالعه داوران به طبقات و درجه‌های مختلفی تقسیم‌بندی شده‌اند که از سطوح پایین (پایه) تا سطوح بالا (حرفه‌ای و بین‌المللی) را شامل می‌شود. داوران در این کشورها بایستی پس از احراز شرایط لازم برای ارتقا (آزمون و عملکرد) به سطوح بالاتر منتقل شده که روشی کاملاً منطقی به‌نظر می‌رسد؛ اما در این بین و در برخی از کشورها مانند آمریکا (۷ سطح) این طبقه‌بندی‌ها بیشتر بوده و در برخی دیگر نیز همانند برزیل (۴ سطح) کمتر می‌باشد. دلایل این مسئله در آمریکا را می‌توان در تعدد سطوح مختلف (رده‌های سنی، منطقه‌ای یا ایالتی و ... بودن، حرفه‌ای و غیرحرفه‌ای بودن) مسابقات در آن کشور جستجو نمود که متناسب با آن، سطوح و طبقه داوران نیز گسترده در نظر گرفته شده است (قضاوت هر سطح از مسابقات با سطح و طبقه داوران آن متناسب شده است). در کل، نتیجه‌ای که می‌توان از این موضوع گرفت این است که سیاست‌ها و استراتژی‌ها بایستی متناسب و منطبق با شرایط و اقتضانات آن کشور از ابعاد گوناگون و با توجه به آن‌ها صورت گیرد تا به نتایج مطلوبی منتهی گردد. قطعاً کشورهای دیگر از جمله ایران هم به این موضوع اندیشیده‌اند که سیستم درجه‌بندی خود را با سبک کشورهای پیشرفته مطابقت دهند و از آنها پیروی نمایند؛ اما با توجه به شرایط و اقتضانات آن کشورها سیاست درجه‌بندی، به‌صورت یک نرم و هنجار در آن‌جا به اجرا گذاشته می‌شود. بر طبق بررسی‌های انجام گرفته و با توجه به نتایج به‌دست آمده در همه‌ی کشورهای مورد مطالعه، تناسب قابل توجهی بین سطح‌بندی داوران و رده‌های مختلف مسابقاتی دیده می‌شود که در طی آن، معمولاً به هر میزان رده‌های مسابقاتی از تنوع بیشتری برخوردار بوده، متناسب با آن سطح‌بندی داوران نیز از گستردگی بالایی برخوردار می‌باشد. کشور ایران نیز از این قاعده مستثنی نبوده و متناسب با رده‌های مختلف مسابقاتی، شاهد سطح‌بندی داوران به منظور قضاوت مسابقات مربوطه می‌باشیم. توجه به نکته مذکور و نیز موفقیت داوران ایرانی در مسابقات بین‌المللی در رده‌ها و سطوح مختلف، این موضوع را متذکر می‌گردد که حداقل برای شرایط امروز الگوی حاضر جوابگو بوده و نیاز چندانی به تغییر در سطح‌بندی داوران مشاهده نمی‌گردد.

موضوع دستمزد، امکانات و تسهیلات پرداختی به داوران از مسائل مهمی است که می‌تواند در ارتقای کیفیت داوری از طریق ایجاد انگیزه، افزایش میزان علاقه‌مندی و ورود به عرصه‌ی داوری، باقی ماندن در این حرفه و ... از اهمیت بالایی برخوردار باشد. در کشورهای منتخب سعی شده است که دستمزدهای پرداختی برای قضاوت هر بازی متناسب با شرایط اقتصادی و متوسط سطح درآمد در آن کشور باشد؛ حتی در کشوری مانند اسپانیا (بیشترین پرداخت دستمزد در جهان) و آمریکا به داوران وسط تمام وقت خود علاوه بر پرداخت دستمزد به‌ازای هر قضاوت، حقوق ثابت ماهانه یا سالانه نیز پرداخت می‌گردد که این امر موجب ایجاد امنیت خاطر بیشتر و همین‌طور ایجاد انگیزه و فعالیت بیشتر در جهت بهبود عملکرد در داوران خواهد شد. اما در مقابل داوران ایرانی وضعیت کاملاً متفاوتی را تجربه می‌کنند، به‌طوری که علاوه بر تمام وقت نبودن هیچ‌کدام از آنان، در میان کشورهای منتخب پایین‌ترین دستمزد را برای قضاوت یک بازی دریافت می‌کنند. که این خود می‌تواند به‌علت به‌کارگیری سیاست‌های غلط مسئولین، قوانین دست و پاگیر حکومتی، سوء مدیریت و عدم آشنایی مدیران کلان ورزش ایران با اموری، چون بازاریابی، اسپانسرینگ و مواردی از این قبیل باشد. در همه کشورهای مورد مطالعه، داوران از انواع مختلفی از خدمات بیمه‌ای برخوردار هستند. داوران همه کشورهای منتخب در مقابل حوادث غیرمترقبه در زمان فعالیت داوری، تردد بین شهرها برای قضاوت و مواردی از این دست، از بیمه حوادث بهره‌مند می‌باشند. در آمریکا داوران (با هزینه خود) از بیمه درمانی نیز بهره‌مند می‌گردند. همچنین در کشورهایی همانند اسپانیا، برزیل و آمریکا داوران از بیمه عمر نیز منتفع می‌گردند. حتی در این کشورها داوران تمام وقت از بیمه بازنشستگی نیز برخوردار بوده که این امر نشان‌دهنده‌ی اهمیت موضوع داوری در آن کشورها و ایجاد انگیزه و گرایش بیشتر در افراد جهت ورود به عرصه داوری به‌واسطه‌ی وجود امنیت اقتصادی و آرامش روانی ناشی از آینده شغلی و بازنشستگی باشد. در این زمینه فدراسیون فوتبال ایران می‌تواند با پرداخت حداقل بخشی از هزینه‌ی بیمه‌ی داوران بین‌المللی خود میزان اثرگذاری آنان را بر امنیت شغلی، کیفیت داوری و مسابقات بسنجد. همچنین فدراسیون حداقل به‌شکل پایلوت اقدام به استخدام چند داور صاحب نام، با تجربه و با بالاترین سطح داوری به‌صورت تمام وقت نماید و از این طریق میزان تاثیر آن بر تعداد علاقه‌مندان به ورود به عرصه داوری، تعهد حرفه‌ای، رضایت شغلی در این حرفه را بررسی نموده و از سوی دیگر، افزایش کیفیت داوری و در نتیجه کیفیت مسابقات را مورد سنجش قرار دهد. در واقع داوران در ایران بایستی تحت یک سیستم پرداخت حقوق ثابت (ماهانه یا سالانه متناسب با متوسط حقوق کشوری) و دستمزد (به‌ازای هر بازی)، بیمه و ... همانند یک کارمند به فعالیت بپردازند که این امر نقش بسیار مهمی در جذب علاقه‌مندان و حفظ داوران و ارتقای سطح کیفی آنها از طریق ایجاد اطمینان خاطر و همچنین صرف وقت برای بهبود کیفیت عملکرد و نیز مسئول ساختن ایشان در موارد مورد انتظار (کیفیت داوری، آمادگی جسمانی مناسب، حضور در برنامه‌های آموزشی و ...) خواهد داشت. در کنار مسائل فوق وجود داوران تمام وقت در پیشگیری از بروز مشکلات کمبود داوران از لحاظ کمی و کیفی می‌تواند بسیار حائز اهمیت و تأثیر باشد که این امر در کشورهای اسپانیا، انگلستان، ایتالیا و ... نتایج بسیار قابل توجهی بر جای گذاشته است.

وجود لیگ‌های حرفه‌ای متعدد در کشورهای مورد مطالعه نشانگر اهمیت موضوع کیفیت فوتبال در آن کشورهاست که طبیعی است رسیدن به این هدف بدون وجود داوران کافی و با کیفیت میسر نمی‌باشد. کشورهایی که دارای لیگ‌های حرفه‌ای مختلف هستند، از طرفی از تعداد داوران بیشتری جهت قضاوت در آن مسابقات برخوردار شده و از سوی دیگر، داوران بیشتر درگیر رقابت‌ها می‌شوند و در کوران مسابقات مانده و اصطلاحاً آب‌دیده‌تر می‌شوند که نتیجه آن: «کسب درآمد بیشتر برای داوران»، «کاهش خطاها و اشتباهات داوری» و «افزایش کیفیت مسابقات و لیگ‌ها» خواهد شد. در مقابل وجود تنها یک لیگ حرفه‌ای (همانند کشور ایران) می‌تواند عکس این قضیه را موجب گردد. یافته‌ها نشان از وجود بالاترین میزان داوران وسط (۳۲) و کمک‌داوران (۵۵) در لیگ برتر ایران و به نسبت تعداد تیم‌های لیگ برتر و در مقایسه با لیگ‌های معتبر مورد بررسی دنیا دارد که این موضوع حاکی از تعداد بیشتر داوران (اعم از داور و کمک‌داور) شاغل در لیگ برتر کشور ایران نسبت به استانداردهای جهانی دارد که این امر خود سبب گردیده تا داوران به‌شکل قهری قضاوت کم‌تری در طول یک فصل داشته باشند؛ لذا این مسئله منجر به کاهش کیفیت و افزایش احتمال اشتباهات آن‌ها در قضاوت‌های پیش رو می‌گردد. در مقابل داورهای باکیفیت در سایر لیگ‌های منتخب دنیا محدودتر بوده و در مجموع عملکرد بهتری را هم از خود به نمایش می‌گذارند. البته می‌توان گفت که شاید یکی از دلایل اصلی تعدد داوران لیگ برتری فوتبال ایران، مسائل غیرتخصصی و فنی، نظیر: امتیاز دادن به رؤسای هیئت‌های مختلف استانی بوده باشد تا در مجمع انتخاباتی فدراسیون فوتبال، کاندیدای مورد نظر رأی بیاورد و بتواند سمتی را در هیات ریسه کسب نماید. بنابراین و برخلاف سایر کشورهای منتخب، تعداد داوران و کمک‌داوران ایران هر ساله و با توجه به فشارهای سیاسی

از سوی نمایندگان مجلس، استاندارها و سایر اشخاص حقوقی و همچنین رؤسای هیئت‌های استانی دست‌خوش تغییر شده و تعداد ثابتی برای آن نمی‌توان متصور شد. میانگین سنی داوران (وسط) سطوح بالای لیگ تقریباً در تمامی کشورهای مورد بررسی (به جزء اسپانیا) نزدیک به هم (حدود ۳۸ سال) و تا حدودی بالا بوده که این خود می‌تواند حاکی از دو موضوع: «اهمیت داوران با تجربه برای فدراسیون فوتبال هر کشور» و یا «کمبود داوران با کیفیت» به دلایلی چون عدم ماندگاری داوران، کاهش علاقه‌مندان جهت ورود به عرصه داوری و ... باشد. کشور اسپانیا نیز با میانگین سنی ۳۲/۳۷ سال دارای کمترین میزان میانگین سنی در بین کشورهای منتخب است که این موضوع را می‌توان به سیاست فدراسیون فوتبال این کشور در کاهش میانگین سنی داوران (اما با حفظ کیفیت داوری) و یا شاید وجود مشکل کمبود داوران با تجربه در این کشور (به دلایل مختلف) نسبت داد. همه‌ی کشورهای منتخب، بدون استثنا برای قضاوت در بالاترین سطح لیگ خود از بهترین داورها با درجات یک، ملی، حرفه‌ای و بین‌المللی (فیفا) استفاده کرده‌اند که نشان از اهمیت موضوع کیفیت قضاوت و متناسب بودن سطح لیگ‌ها، بازیکنان و مربیان با سطح و کیفیت داوران در آن کشورها دارد. به نظر می‌رسد در ایران افزایش تعداد لیگ‌های حرفه‌ای به دو لیگ (حداقل ممکن) علاوه بر این که به بهبود کیفیت فوتبال کشور منجر خواهد شد، موجبات افزایش کمیّت و کیفیت داوران را به دنبال خواهد داشت و البته این موضوع بستگی فراوانی به شرایط اقتصادی، ورود بخش خصوصی به ورزش و فوتبال، افزایش امکانات سخت‌افزاری و ... دارد. البته شرایط کنونی که بیانگر امکان‌پذیر نبودن افزایش تعداد لیگ‌های حرفه‌ای در کشور به دلیل مشکلات اقتصادی، زیرساختی و سایر عوامل موثر را نشان می‌دهد، در مقابل می‌توان تعداد کل داوران (وسط و کمک‌داوران) در سطح لیگ برتر را کاهش داد که این امر خود می‌تواند باعث افزایش رقابت‌پذیری بین داوران، تعداد قضاوت‌های انجام گرفته توسط هر داور و کاهش احتمال اشتباهات داوری به انضمام افزایش میزان دستمزد به افزایش کیفیت قضاوت داوران و مسابقات منجر گردد. همچنین افزایش تعداد تیم‌های لیگ برتر در شرایط کنونی و با توجه به جمیع عوامل (اقتصادی، مدیریتی، زیرساخت‌ها و ...) شاید چندان عاقلانه به نظر نرسد؛ اما افزایش تعداد تیم‌ها در صورت وجود شرایط مساعد و از طریق فعالیت مستمر داوران به بهبود کیفیت قضاوت‌ها کمک خواهد نمود. انتظار می‌رود در بخش سن، کمیته داوران و در راس آن فدراسیون فوتبال به تبعیت از فیفا پرداخته و قانون حداکثر سن مجاز جهت معرفی به فیفا همچنین قضاوت در لیگ برتر را ملغی نماید و به هر داور با هر شرایط سنی اجازه دهد که با شرط قبولی در آزمون‌های جسمانی، سلامتی و فنی به قضاوت بپردازد، تا از این طریق بتوان نهایت بهره‌برداری را از تجربیات ارزشمند اندوخته سالیانه آنها نمود.

موقعیت داوران بین‌المللی کشورهای مورد مطالعه در سطح جهان نشان می‌دهد که ارتباط چندانی بین تعداد کل داوران بین‌المللی و داوران دعوت شده به مسابقات مهم جام جهانی و همچنین قضاوت در مسابقات فینال (قاره‌ای، جهانی و المپیک) وجود ندارد. به عنوان مثال، از کشور آمریکا (با دارا بودن ۴۲ داور و کمک داور بین‌المللی)، فقط ۵ داور (۱ داور وسط، ۲ کمک‌داور مرد، ۱ کمک داور زن و ۱ کمک‌داور VAR) و کمک داور به مسابقات جام جهانی ۲۰۲۲ دعوت شده بود، در حالی که از کشور ایران با ۲۲ داور و کمک داور بین‌المللی فعال، ۳ داور (۱ داور وسط و ۲ کمک داور) حضور داشته که این آمار خود به وضوح نشان‌دهنده‌ی این موضوع است که کیفیت داوران مهم‌تر از کمیّت آنها می‌باشد. لذا سیاست‌گذاری‌ها و راهبردهای فدراسیون کشورها بایستی بیشتر بر مبنای افزایش کیفیت قضاوت داوران خود و نه کمیّت آنان باشد. شایان ذکر است که داوران ایرانی علاوه بر داشتن توانمندی‌های لازم شاید به دلیل داشتن کرسی نایب ریسی فدراسیون فوتبال آسیا جایگاه بالاتری نسبت به سایر داوران کشورهای آسیا داشته و از لحاظ کمی و کیفی، بیشتر در میادین بین‌المللی حضور یابند. بنابراین از این منظر به نظر می‌رسد فدراسیون فوتبال ایران بایستی ضمن حفظ جایگاه فعلی از طرق مختلف و به منظور ارتقای هر چه بیشتر سطح داوری فوتبال و حمایت از داوران خود تمام تلاش خود را جهت عضویت در سطوح عالی تصمیم‌گیری در مجامع بین‌المللی مربوط به ورزش فوتبال از جمله فیفا و کنفدراسیون فوتبال آسیا نماید. در صورت تحقق این امر می‌توان از برکات آن نظیر دریافت میزبانی رقابت‌های مهم و همچنین افزایش سهمیه داوران بین‌المللی سود برد.

راه‌حل‌های ممکن را می‌توان در دو بخش «راه‌حل‌های کوتاه‌مدت» نظیر افزایش حقوق و دستمزد داوران از طریق جذب حامیان مالی و «راه‌حل‌های بلندمدت» مانند تدوین قوانین شغلی و استخدامی مخصوص داوران (که داوری را به‌عنوان یک شغل تلقی می‌کند) در ابتدای کار حداقل برای داوران و کمک‌داوران بین‌المللی از طریق رایزنی با نمایندگان مجلس و دولت جستجو نمود. با توجه به اهمیت و نقش به‌سزای داوران که به‌عنوان یکی از مهم‌ترین ارکان برگزاری رقابت‌های فوتبال به حساب می‌آیند، لذا با توجه به جمیع جهات، موارد زیر در این زمینه می‌تواند گره‌گشا باشد: ۱. بررسی و مطالعه عوامل مهم و تاثیرگذاری، چون: عوامل اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی در

بهبود و ارتقای عملکرد داوران ضروری می‌باشد. ۲. مطالعه مشکلات داوران در حوزه عوامل اقتصادی و مالی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی و بررسی سهم آن در پیشرفت و ارتقای فوتبال به داوری کشور لازم می‌نماید. همچنین براساس نتایج پژوهش، پیشنهاد می‌شود با بهره‌گیری از تجربه موفق کشورهای منتخب و الگوبرداری مناسب از آنها توسط مدیران عرصه فوتبال به منظور غلبه بر مشکلات حاکم و حرکت در مسیر پیشرفت و حرفه‌ای شدن داوری در فوتبال کشور صورت گیرد.

تقدیر و تشکر

از داوران محترم به‌خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاس‌گزاری می‌شود.

References

- Gioki, I; Manzari-Tavakoli, A; & Sheikhi, A. (2019). *Explaining organizational strategy with meritocracy and servant leadership. Strategic Studies Journal*. 10 (37):201-222. (In Persian).
- García-Sánchez, I. M. (2007). *Efficiency and effectiveness of Spanish football teams: a three-stage-DEA approach. Central European Journal of Operations Research*. 15 (1): 21-45.
- Saidi-Kian, H. (2015). *Investigating occupational injuries of Iranian Premier League football referees*. Master's thesis, Imam Reza International University (AS) Mashhad. (In Persian).
- Rasouli, R. (2013). *The relationship between job characteristics and professional commitment and job satisfaction of Iranian football referees*. Master's Thesis, Gilan University. (In Persian).
- Al-Wasiti, S. (2022). *Identifying and prioritizing the factors affecting the wrong decisions of Iraqi football referees*. Master's thesis, Imam Reza International University (AS).
- "Piam Daran" website. (2012). *how much is the turnover of football in Iran?*
- Borna news agency (2021). *Everyone's income has become professional in football, except for the referees*.
- Murphy, R. (2021). *How much are Premier League referees paid?* Retrieved from: <https://www.goal.com/en/news/how-much-premier-league-referees-paid-wages-salary/14pjns8mq3au1dmbi2acqhav0>.
- Moradi, M; Jamali Goleh, M; & Moradi Chalshetri, J. (2015). *Modeling the effect of organizational commitment on the analysis of job turnover of Iranian football league referees. Sports Management Journal*. (1): 99-112. (In Persian).
- Nasirlo A. (2019). *The effect of job knowledge characteristics on the professional commitment of Iranian futsal referees based on the mediating role of psychological states*. Master's Thesis, Physical Education. Shafaq Tankabon Institute of Higher Education. (In Persian).
- Emami, F; Faghani, A; Alavi, S; & Ghorbani, M. (2021). *Compilation of the model of professional competences of referees of Iran's premier football league. Sports management studies*. 14 (73): 203-228. (In Persian).
- Azizi, B; Mahmoudi, A; Aminzadeh, R; & Esmaeil Niaganji, S. (2022). *Assessing the situation of football refereeing in iran using the SOAR framework. Journal of Humanistic approach to sport and exercise studies*. 2022; 2(3): 259-268. (In Persian).
- Fahimi, F; & Shajie, R. (2023). *Presenting the ethical decision-making model of football and futsal referees in Iran. innovation in the management of matches*. 2 (2): 169-179. (In Persian).
- Bryan, D. (2024). *The study of social welfare of football's referees in European countries league*. <https://www.uefa.com/insideuefa/protecting-the-game/refereeing/>
- E Pina, J A; Passos, A; Araujo, D; Maynard, M. T. (2018). *Football refereeing: An integrative review. Psychology of Sport and Exercise*. 35: 10-26.
- Skirbekk S. (2024). *Video Assistant Referee (VAR), gender and football refereeing: a scoping review. SOCCER & SOCIETY*. 25 (3): 360-377.
- Abdi, H; Jalalifarhani, M; & Sajjadi, N. (2011). *A comparative study of the situation of football refereeing in Iran and England. Sports Management*. 2 (4): 119-135. (In Persian).
- AliGill S., Iqbal Butt, MZ., MohyudDin, B. (2022). *A Comparative Study of Referee and General Self-Efficacy between Football & Hockey Elite Referees of Pakistan. JRSP*, Vol. 59, No 1.
- Iran Football Federation. (2013). *Regulations of the Committee of Football Referees*. <https://www.fferj.com.br>
- Spanish Football Federation. (2023). *General regulations*. <https://www.cnra.net/new-referee/>
- Brazilian Football Confederation. (2024). *Refereeing instructions*. <https://www.wareferees.org/Registration/USSFRefereeGrades.aspx>
- <https://www.lance.com.br/brasileirao/quanto-ganha-um-arbitro-do-brasileirao.html>
- <https://www.rookieroad.com/soccer/how-much-does-mls-referee-make-0585553/>
- <https://top90.ir/>
- <https://www.worldfootball.net/competition/irn-persian-gulf-pro-league/>

<https://www.teamform.com/en/league-ranking/world>

<https://www.worldfootball.net/referees/esp-primera-division-2023-2024/1/>

<https://www.worldfootball.net/referees/bra-serie-a-2024/1/>

<https://www.worldfootball.net/referees/usa-major-league-soccer-2024/1/>

<https://www.fifa.com/fifa-world-ranking/men?dateId=id14177>

Mubasher, A. (2021). *Football Enchantment: An overview of the most prominent men's football championships in the world*. Electronic printing. (In Persian).